TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARI: OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN, EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN VE DESTEK PERSONELİNİN FARKINDALIK VE MÜDAHALE STRATEJİLERİ

Aydın OLCAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARI: OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN, EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN VE DESTEK PERSONELİNİN FARKINDALIK VE MÜDAHALE STRATEJİLERİ

Aydın OLCAY

Danışman: Doç. Dr. Özkan ÖZGÜN
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şule ERDEN
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Münire Aydilek ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2021

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Özkan ÖZGÜN
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Şule ERDEN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Münire Aydilek ÇİFTÇİ

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2021

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı, Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.../…../2021

Aydın OLCAY

ÖZET

OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARI: OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN, EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN VE DESTEK PERSONELİNİN FARKINDALIK VE MÜDAHALE STRATEJİLERİ

Aydın OLCAY

Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Özkan ÖZGÜN
Eylül 2021, 94 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin olumsuz çocukluk yaşantılarına ilişkin farkındalık düzeylerine dair yeterlilik algılarını ve tercih ettikleri müdahale stratejilerini incelemektir. Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Adıyaman il merkezinde yer alan bağımsız anaokullarında çalışan amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yaklaşımı ile seçilen 23 yönetici, 78 öğretmen ve 40 destek personeli olmak üzere toplam 141 kişiden oluşmaktadır. Bu araştırmada veri toplama araçları olarak; Öğretmen Yetkinlik Ölçeği, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği, Çocukluk Yaşantılarına Olası Müdahaleler Anketi ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Normallik testleri, geçerlilik ve güvenirlik analizlerinin ardından bulgulara ulaşmak için betimsel analizler ile Kruskal Wallis-H Testi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Öğretmenler kendi sınıflarındaki çocukların olası olumsuz çocukluk yaşantılarını (OÇY) tespit edebilme konusunda kendilerini kısmen yeterli gördükleri bulunmuştur. Eğitim yöneticileri OÇY tespit konusunda kendilerini yeterli görürken destek personelinin ise bu konuda kendilerini yetersiz gördükleri saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis-H testine göre öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında olumsuz çocukluk yaşantıları tespit yeterliliği ve alt boyutları aile içi işlevsizlikleri, duygusal-fiziksel ihmal ve istismar saptama yeterliliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Gruplar arasında cinsel istismarı tespit yeterliliği açısından anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin olumsuz çocukluk yaşantılarını fark etmeleri durumunda nasıl bir müdahale stratejisi izleyeceklerini ortaya çıkarmaktır. Eğitim çalışanlarının olumsuz çocukluk yaşantılarını tespit etmesi durumunda ağırlıklı olarak okul rehberlik servisine yönlendirme yaparak müdahalede bulunacaklarını, bildirim noktasında ise en çok okul müdürüne bildirim bulunmayı tercih edecekleri, savcılığa bildirimde bulunmanın ise en az tercih edilen bir müdahale stratejisi olduğu görülmüştür.

Son olarak mesleki rolüyle ilgili zorluklarla başa çıkma yeteneğine sahip, mesleği ile ilgili akademik becerilerini geliştirmiş, değişime açık bilişsel ve sosyal olarak çevresiyle uyum içerisinde olma özelliklerinin mesleki öz yetkinlik olarak tanımlandığı bilinmektedir. Öğretmenlerin mesleki öz yetkinlikleri ile olumsuz çocukluk yaşantıları tespit yeterliliği arasındaki ilişkiye bakıldığında iki değişken arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki bakımdan kendilerini daha yetkin olarak algılayan öğretmenlerin olumsuz çocukluk yaşantılarını tespit etme bakımından kendilerini yeterli gördükleri dikkati çekmiştir. Mesleki yetkinliği yüksek öğretmenlerin aile içi işlevsizlikleri, duygusal ve fiziksel ihmal ile istismarı tespit etme konusunda kendilerine daha çok güvendikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Olumsuz çocukluk yaşantıları, olumsuz çocukluk yaşantılarına ilişkin farkındalık, olumsuz çocukluk yaşantılarına müdahale stratejileri, okul öncesi eğitimi, erken çocukluk dönemi

ABSTRACT

ADVERSE CHILDHOOD EXPERIENCES: AWARENESS AND INTERVENTION STRATEGIES OF PRESCHOOL TEACHERS, EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AND SUPPORT STAFF

Aydın OLCAY

Master Thesis, Department of Preschool Education
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Özkan ÖZGÜN
September 2021, 94 Pages

The aim of this study is to analyze the perceptions of efficacy of teachers, education administrators and support personnel working in early childhood education institutions regarding their awareness of adverse childhood experiences and their preferred intervention strategies. The study was designed in the relational survey model, one of the quantitative research methods. The Participants of the study consisted of a total of 141 people, 23 administrators, 78 preschool teachers and 40 support personnel, identified through maximum diversity sampling approach, one of the purposive sampling methods, working in public kindergartens in the city center of Adıyaman. As data collection tools in this research; Teacher Efficacy Scale, Adverse Childhood Experiences Detection Efficiency, Potential Interventions in Childhood Experiences Questionnaire and Personal Information Form were used. After normality tests, validity and reliability analyzes, descriptive analyzes, Kruskal Wallis-H test and correlation analyzes were performed to reach the findings. It was found that the teachers considered themselves partially sufficient in detecting the possible adverse childhood experiences (ACE) of the children in their classes. It has been determined that while education administrators consider themselves sufficient in detecting adverse childhood experiences (ACE), support personnel consider themselves inadequate in this regard. According to the Kruskal Wallis-H test, it was observed that there was a statistically significant difference among teachers, education administrators and support personnel in terms of their ability to detect adverse childhood experiences and family dysfunctions, emotional-physical neglect and abuse. It was determined that there was no significant difference among the groups in terms of sexual abuse detection adequacy.

Another aim of this study is to reveal what kind of intervention strategy the personnel working in early childhood education institutions will follow if they realize their adverse childhood experiences. It has been seen that if education staff detect adverse childhood experiences, they will intervene mainly by directing them to the school guidance service, but at the point of notification, they will mostly prefer to notify the school principal while reporting to the prosecutor's office is the least preferred intervention strategy.

Finally, it is known that professional self-afficacy is defined as having the ability to cope with the difficulties related to his professional role, developing his academic skills related to his profession, being open to change, cognitively and being in harmony with his environment socially. The relationship between teachers' professional self-efficacy and their ability to detect adverse childhood experiences was examined and it was found that there was a positive and significant relationship between the two variables. It is noteworthy that teachers who perceive themselves as more competent in terms of professionalism consider themselves sufficient in terms of detecting adverse childhood experiences. It has been revealed that teachers with high professional competence are more confident in detecting family dysfunctions, emotional and physical neglect and abuse.

Keywords: Adverse childhood experiences, awareness of adverse childhood experiences, intervention strategies of adverse childhood experiences, early childhood education, early childhood period

ÖN SÖZ

Bireyin hayatının ilk yıllarındaki deneyimleri, yaşam boyunca sağlık, bireysel ilişkiler, toplumsal uyum, fiziksel-ruhsal gelişim ve akademik başarı üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bundan dolayı çocukluk çağı deneyimleri ile maruz kalınan yaşantılarının hem çocukluk hem yetişkinlik yıllarındaki davranışlar ile varoluşumuza etki etme potansiyeli oldukça yüksektir. Özellikle çocuklukta maruz kalınan sürekli-uzun olumsuz yaşantıların bireyin hem çocukluk çağı boyunca hem de yetişkinlik süresince yarattığı yıkıcı etki göz önünde bulundurulduğunda bu tür yaşantıların erken dönemde saptanılmasının, farkına varılmasının ve müdahale yolları ile ilgili kurumlara yönlendirilme yollarının oluşturulmasının ne kadar önemli olduğu görülecektir. Buradan hareketle altı yaş döneminde çocukların ailesi dışında en çok vakit geçirdikleri okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli ile bu araştırmanın sürdürülmesine karar verilmiştir. Bu amaçla olumsuz çocukluk yaşantılarına dikkat çekilip paydaşlara belli bir fikir edinmeleri, çocukla etkileşim halinde olan kişilerin bilgi, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri ve çeşitli öneriler sunabilmeleri için bu araştırma gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle bu çalışmanın hayat bulmasını sağlayan benimle fikirlerini paylaşan ve zaman ayıran kıymetli katılımcılar öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeline teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca mesleki gelişimim adına aktardığı engin bilgiler, göstermiş olduğu hoşgörü ve sabırdan dolayı danışman hocam Doç. Dr. Özkan ÖZGÜN'e içtenlikle teşekkür ediyorum. Araştırmanın her safhasında bıkmadan usanmadan yanımda yer alması bu çalışmanın nihayete varmasındaki en önemli unsur olmuştur. Ayrıca kıymetli jüri üyleri Dr. Öğr. Üyesi Şule ERDEN ile Dr. Öğr. Üyesi Münire Aydilek ÇİFTÇİ'ye değerli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Yüksek lisan dönemi boyunca mesleki gelişimime katkı sağlayan kıymetli ders hocalarım, Prof. Dr. Yaşare AKTAŞ ARNAS, Doç. Dr. İsmail SANBERK ve Doç. Dr. Mustafa YAŞAR'a ve yüksek lisans sürecinde desteklerini her zaman hissettiğim M. Yusuf GÖK, İbrahim TANIŞ ve Mehmet CEYLAN'a teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın ilerlemesinde gösterdikleri özverinden dolayı kapılarını sonuna kadar açan Adıyaman il merkezinde yer alan okul öncesi eğitim kurumunda çalışan yönetici, öğretmen, destek personeli ve halen beraber çalıştığım mesai arkadaşlarım Kemal, Faik, Mehmet ve Ömer beyler ile Türkan, Emine, Melek, Zuhal, Ülkü, Pınar ve Şule hanımlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisansın başlangıcından nihai noktasına kadar hiçbir desteği esirgemeyen kıymetli eşim ve hayat arkadaşım Aslı OLCAY'a, yaşamım boyunca bana rehber olan bilge insan annem Zekiye, babam Ali ve tüm eğitim öğretim hayatım boyunca bana maddi-manevi destek olan Abim Fatih, kız kardeşlerim Bürgül ve Nurcan'a sonsuz teşekkür ediyorum.

Aydın OLCAY
Adana, 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖN SÖZ ..... **viii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiv**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xvi**
EKLER LİSTESİ ..... **xvii**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.2.1. Araştırma Soruları 4
1.3. Araştırmanın Önemi 4
1.4. Sınırlılıklar 5
1.5. Tanımlar 6
1.5.1. İstismardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 6
1.5.1.1. Fiziksel İstismar 6
1.5.1.2. Duygusal İstismar 6
1.5.1.3. Cinsel İstismar 6
1.6. İhmalden Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 6
1.6.1. Fiziksel İhmal 6
1.6.2. Duygusal İhmal 7
1.7. Aile İşlevlerindeki Bozuklardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 7
1.7.1. Bağımlılığı Olan Ebeveyn 7
1.7.2. Aile İçi Şiddete Tanıklık Etmek 7
1.7.3. Aile Üyelerinden Birinin Hapiste Olması 7
1.7.4. Ruhsal Bozukluğu Olan Aile Üyesi 7
1.7.5. Ebeveyn Yoksunluğu 7

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Tarihçesi 8
2.2. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Bireyler Üzerindeki Etkileri 9
2.2.1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Bireyin Akademik Başarısı ile Risk Davranışı Üzerindeki Etkisi 10
2.2.2. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Ruhsal Sağlık Üzerindeki Etkileri 11
2.2.3. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Fiziksel Sağlık Üzerindeki Etkileri 12
2.3. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Çeşitleri 12
2.3.1. İstismardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 12
2.3.2. Fiziksel İstismar 13
2.3.3. Duygusal İstismar 13
2.3.4. Cinsel İstismar 14
2.4. İhmalden Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 14
2.4.1. Fiziksel İhmal 15
2.4.2. Duygusal İhmal 15
2.5. Aile İşlevlerindeki Bozuklardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları 15
2.5.1. Bağımlılığı Olan Ebeveyn 16
2.5.2. Aile İçi Şiddete Tanıklık Etmek 16
2.5.3. Aile Üyelerinden Birinin Hapiste Olması 17
2.5.4. Ruhsal Bozukluğu Olan Aile Üyesi 17
2.5.5. Ebeveyn Yoksunluğu 18
2.6. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Önlemeye Yönelik Koruyucu Faktörler 18
2.6.1. Aileleri Ekonomik Olarak Desteklemek 19
2.6.2. Şiddet ve Sıkıntıya Karşı Koruyucu Sosyal Normları Teşvik Etmek 19
2.6.3. Çocuklara Güçlü Bir Başlangıç Sağlamak 19
2.6.4. Temel Yaşam Becerileri ve Başa Çıkma Stratejilerinin Kazandırılması 20
2.6.5. Aktivitelerle Yetişkin ve Gençler Arasında Bağ Kurmak 20
2.6.6. Anlık ve Uzun Süreli Zararlara Anında Müdahale Etmek 20
2.6.7. Sektörün Katılımı 21
2.7. Yurt İçi Çalışmalar 21
2.8. Yurt Dışı Çalışmalar 23

BÖLÜM III
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli 26
3.2. Katılımcılar 26
3.3. Veri Toplama Araçları 29
3.3.1. Demografik Bilgi Formu 30
3.3.2. Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Anketi 30
3.3.3. Öğretmen Yetkinlik Ölçeği 31
3.3.4. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Olası Müdahaleler Anketi 31
3.5. Verilerin Toplanması ve Etik Önlemler 31
3.5.1. Verilerin Analizi 32
3.6. Öğretmen Mesleki Yetkinlik Puan Ortalaması Normallik Testi 32
3.7. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Alt Boyutları 33
3.8. Geçerlilik Analizleri 36
3.8.1. Öğretmen Yetkinlik Ölçeği İçin Yapı Geçerlilik Analizi 37
3.8.2 Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Geçerlilik Analizi 37
3.9. Güvenirlilik 39

BÖLÜM IV
BULGULAR

4.1. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterlilikleri Ne Düzeydedir Sorusuna İlişkin Bulgular 41
4.2. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarını Saptama Düzeylerine İlişkin Belirgin Fark Var Mıdır Sorusuna İlişkin Bulgular 44
4.3. Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Öğretmen, Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Müdahale Tercihlerine İlişkin Bulgular 48
4.4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yetkinlik Düzeyleri İle Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterliliği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular 56

BÖLÜM V
TARTIŞMA

5.1. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterlilikleri Ne Düzeydedir Sorusuna İlişkin Tartışma 58
5.2. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi Ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarını Saptama Yeterlilikleri Arasında Belirgin Bir Fark Var Mıdır Sorusuna İlişkin Tartışma 60
5.3. Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Öğretmen, Eğitim Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Müdahale Tercihlerine İlişkin Tartışma 61
5.4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yetkinlik Düzeyleri İle Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterliliği Arasındaki İlişkiye İlişkin Tartışma 63

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç 64
6.2. Öneriler 66
6.2.1. Araştırmacılara ve Meslek Elemanlarına Yönelik Öneriler 66
6.2.2. Kurumlara Yönelik Öneriler 67

KAYNAKÇA 68
EKLER 77
ÖZGEÇMİŞ 93

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri (N=78) 27
Tablo 2. Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özelikleri (N=23) 28
Tablo 3. Destek Personelinin Demografik Özelikleri (N=40) 29
Tablo 4. Öğretmen Mesleki Yetkinlik Ölçeği Normallik Testi 33
Tablo 5. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Alt Boyutu Normallik Analizi Tablosu 34
Tablo 6. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Alt Boyutu Normallik Testi Tablosu 35
Tablo 7. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Cinsel İstismar (Cİ) Alt Boyutu Normallik Testi.....36
Tablo 8. Öğretmen Yetkinlik Ölçeği İçin KMO ve Bartlett's Test Tablosu 37
Tablo 9. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği İçin KMO ve Bartlett's Test Tablosu 37
Tablo 10. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Anketi Açımlayıcı Faktör Analizi 38
Tablo 11. Ölçüm Araçları İçin Güvenirlilik (Cronbach's Alpha) Analizi (N=141) 39
Tablo 12. Katılımcıların Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minumum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu 41
Tablo 13. Katılımcıların Aile İçi İşlevsizlikler Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minumum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu 42
Tablo 14. Katılımcıların Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minumum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu 42
Tablo 15. Katılımcıların Cinsel İstismar Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minumum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu 43
Tablo 16. Öğretmenler, Yöneticiler ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi 44
Tablo 17. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Mann-Whitney U Testi ... 45

Tablo 18. Öğretmenler, Eğitim Yöneticileri ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi 45
Tablo 19. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Aile İçi (Aİ) İşlevsizlikler Mann-Whitney U Testi 46
Tablo 20. Öğretmenler, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi 47
Tablo 21. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Mann-Whitney U Testi 47
Tablo 22. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fark Edildiğinde veya Duyum Alındığında Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismar İle İlgili Tercih Edilen Müdahale Yaklaşımı 49
Tablo 23. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fark Edildiğinde veya Duyum Alındığında Aile İçi İşlevsizlikler İle İlgili Tercih Edilen Müdahale Yaklaşımı 51
Tablo 24. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Cinsel İstismar Bildirimi Frekans Tablosu.. 53
Tablo 25. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fiziksel İstismar Bildirimi Frekans Tablosu 54
Tablo 26. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Duygusal İstismar Bildirimi Frekans Tablosu 54
Tablo 27. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Aile İçi İşlevsizlikler Bildirimi Frekans Tablosu 55
Tablo 28. Öğretmen Mesleki Yetkinlik ve Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Korelasyon Analizi..... 57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Erken Ölüm Üzerindeki Potansiyel Etkisi . 10

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek 1- Aydınlatılmış Onam Formu 77
Ek 2- Öğretmen Demografik Bilgi Formu 78
Ek 3- Yönetici Demogarfik Bilgi Formu 81
Ek 4- Destek Personeli Demografik Bilgi Formu 83
Ek 5- Öğretmen Yetkinlik Ölçeği 85
Ek 6- Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Anketi 86
Ek 7- Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Müdahale Anketi 88
Ek 8- Prof. Dr. Aynur Uysal Toraman Tarafından Verilen Ölçeğin Kullanım İzin Yazısı 93

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada yer alan tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde sıkça rastlanan obezite, kanser vakaları, erken ölüm, madde bağımlılığı akademik başarısızlık ve istihdam problemi gibi birçok olumsuz durumun aslında çocukluk döneminde maruz kalınan olumsuz çocukluk yaşantıları (OÇY) ile ilişkili olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Felitti ve diğ.,1998). Bundan dolayı bireyin çocukluk döneminde aile ile beraber en çok vakit geçirdiği okul öncesi eğitim süreci içinde yer alan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY ile ilgili farkındalık, tutum ve davranışları çocuğun ileriki yaşantısı için hayati rol oynamaktadır.

OÇY, genel anlamda bireyin anne-babası, onlara bakıp gözetmek ve eğitmekle görevli birey, vasi gibi kişiler ya da yabancı kişilerin tutum ve davranışları sonucunda kendisini koruyacak fiziksel ve zihinsel beceriye sahip olamayan çocuğun maruz kaldığı her türlü ihmal, istismar ve diğer potansiyel travmatik deneyimlerdir (Tıraşcı ve Gören, 2007). Bireyin ailesinden sonra eğitiminin ilk basamağını oluşturan okul öncesi dönemde yaşanan OÇY'nin diğer dönemlere yansımalarına bakıldığında kişilerin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi ile ruh sağlığının olumsuz yönde etkilenmesi sonucunda riskli davranışlarında artışa neden olduğu bilinmektedir. Çocukluk çağında yaşanmış olan bu travmatik deneyimlerin bireylerin yaşam süreleri, sürekli kaygıyla beraber ortaya çıkan toksik stres sonucunda çoklu beyin yapıları ve fonksiyonlarında bozulma, depresif bozukluklar, alkol kullanma olasılığı gibi birçok olumsuz durumun ortaya çıkmasına neden olduğu görülmüştür (Anda ve diğ., 2006; Chapman, ve diğ., 2004; Dube ve diğ., 2006). Çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimlerin ergenlik dönemi riskli davranışlara yansımalarına bakıldığında; şiddet, intihar, madde bağımlılığı, sigara içme, obezite, riskli cinsel davranışlar şeklinde orta çıkmaktadır (Guzman, 2014). Her birey ara ara umutsuzluk yaşar ve bu yaşananlar onu hedefleri doğrultusunda motivede eder; fakat sürekli umutsuzluk yaşayan birey doğru düşünemez ve sosyal iletişim becerileri azalır. Cinsiyet, yaş, başarı, sürekli kaygı,

umutsuzluk ve benlik saygısının ergenlerin riskli davranışlarını yordama gücünü belirlemeye yönelik olduğu; fakat asıl ergenlerin riskli davranışlarının altında yatan OÇY'ye odaklanılmadığı görülmektedir. Çocukluk döneminde OÇY'ye (ihmal ve istismara) maruz kalmış olan çocukların OÇY'si olmayanlara göre benlik saygısının daha düşük olduğu görülmüştür (Uğurlu, Onat, Dinç ve Günaydın, 2016). OÇY'nin bireylerin hem duygu düzenleme becerilerine hem de kimlik duygusunun gelişimini etkilediği ve uzun dönemde riskli davranışlara yönelttiği bilinmektedir (Demirkapı, Dereboy, Öztürk ve Şakiroğlu 2018). Erken çocukluk döneminde OÇY'ye maruz kalmış bireylerin yaratıcılık duygusunun olumsuz etkilendiği görülmüştür (Büyükcebeci, 2019).

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır ve ailede herhangi bir sorun yaşanması durumunda doğal olarak çocuğa yansımaları olacaktır. Bu doğrultuda ebeveyn madde bağımlılığı ve çocuklarda olumsuz sonuçları ile ilgili uluslararası 36 makale incelenmiş ve madde bağımlılığı olan ebeveynlerin çocukların sağlığı ve sosyal ilişkileri üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya konmuştur (McGovern ve diğ., 2020). Son zamanlarda toplumda artan sağlık sorunlarından dolayı araştırmacılar sorunların altında yatan asıl nedenlere yönelmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda ABD'de OÇY'nin sağlık üzerindeki etkisi ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre toplumda görülen her iki ölüm nedeninden birinin otoimmün hastalıkları olduğu, hastalığın ortaya çıkmasının altında yatan nedeninin ise erken çocukluk döneminde yaşanan travmaların yer aldığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Molden, 2021). Çin'de gençler arasında sıkça görülmeye başlanan intihar olayları araştırmacıların gözünden kaçmamış ve üç ilde konuyla ilgili bir çalışma başlatılmıştır. Araştırma 10 ila 20 yaş aralığında toplam 14.500 kişi ile yürütülmüş ve yaşanan intihar davranışının OÇY ile ilintili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Li ve diğ., 2021).

Bireyin davranışları üzerinde etkili olan OÇY'nin aynı zamanda biyolojik yapı üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir. OÇY ile yetişkinlikte kanser riski arasındaki ilişki hakkında yapılan bir meta-analiz çalışmasında 684 makale incelenmiş ve OÇY ile kanser riski arasındaki ilişkiyi inceleyen 12 makale araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu 12 çalışmanın yedisi ABD'de, ikisi İngiltere'de, biri Kanada'da, biri Finlandiya'da ve biri Suudi Arabistan'da gerçekleştirildiği görülmüştür. Çalışmaların altısı aynı anda hem OÇY hem de önceki kanser teşhisi hakkında veri toplamak için kesitsel bir çalışma tasarımı kullanırken beş çalışmada prospektif bir kohort tasarımı kullanılmıştır. Bir çalışma ise doğumdan itibaren katılımcıları izlemiştir. Araştırmaların katılımcılarına

bakıldığında 18 yaş ve üstü geniş bir yelpazede yer aldığı görülmüştür (Holman ve diğ., 2016). Bu araştırmaların çalışma sahalarına bakıldığında genelde Avrupa ve Kuzey Amerika gibi yerlerde yoğunlukta olduğu; fakat son zamanlarda Asya, Orta ve Güney Amerika'da, ABD ve Kanada'da yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların örneklem grubuna bakıldığında genelde yetişkinler olduğu ve daha çok çocuklukta yaşanan travmatik deneyimlerin yetişkinlerin sağlığı üzerindeki etkisine odaklanıldığı fark edilecektir.

OÇY'nin hemen hemen her toplumda görülmesiyle beraber yasa koyucular bu tür olumsuz durumların önüne geçilebilmesi için çeşitli yasal düzenlemeler yapmışlardır. Ülkemizde de buna yönelik 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu yayınlanarak çocuklar koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Özelikle yönetmeliğin üçüncü maddesinde bireyin çocukluk döneminden çıkmasını fiziksel olarak ergenlik dönemine girmesiyle paralel olmadığı asıl olan bireyin biyolojik olarak 18 yaşını doldurması gerektiği belirtilmiştir. Bu yasal düzenlemeyle bireyin çocuklukta net bir şekilde koruma altına alınmasının hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca hangi durumlarda çocukların koruma altına alınması gerektiği de açıkça belirtilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 103. maddesinde çocuklara yönelik cinsel istismarla ilgili birtakım düzenlemeler getirilmiş, burada cinsel istismarın 8 yıldan 15 yıla kadar hapis ile cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan yasalarla birlikte OÇY'nin ortaya çıkması durumunda bildirilmesi yönünde yasal zorunluluk getirilmiştir. TCK'nın 278. maddesinde suçu öğrenen herkes için bildirim yükümlülüğü net bir şekilde ortaya konmuş aksi durumda bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu tür olumsuz durumların bildirilmesiyle ilgili yasalar kamu görevlilerine ayrıca yükümlülükler getirmiştir. Okul öncesi dönemde OÇY'ye tanıklık eden kişilerin kamu görevlisi olduğu düşünüldüğünde TCK'nın 279. maddesinde kamu görevlilerine çocuklara yönelik işlenen suçlarının bildirilmesi dikte edilmiş, aksi durumda 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezasının verileceği belirtilmiştir. Görüldüğü üzere karşılaşılması muhtemel olumsuz risklere karşı çocuklar yasalarla güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

OÇY ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında hem birey hem de halk sağlığı açısından büyük bir sorun teşkil ettiği bulgularla ortaya konmuştur. Birey her dönemde OÇY ile karşılaşabilir; fakat en savunmasız olduğu dönem ise 0-6 yaş dönemidir. Yapılan araştırmalara bakıldığında ilk izlenimin 0-6 yaş döneminde birçok çalışmanın yapılmış olması gerektiği yönünde olsa da OÇY'nin bir halk sağlığı sorunu olduğu düşünüldüğünden okul öncesi dönemde yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Bu

doğrultuda bireyin OÇY'ye maruz kalmasının önlenmesi, tespiti ve bildirimi konusunda, eğitim hayatının ilk basamağını okul öncesi eğitim dönemi oluşturduğundan bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin olumsuz çocukluk yaşantıları (OÇY) ile ilgili farkındalık düzeyleri ve müdahale stratejileri incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ile servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar gibi destek personelinin OÇY'yi saptamaya ilişkin algıladıkları yeterlilik düzeylerini ve OÇY saptamaları durumunda tercih edecekleri müdahale stratejilerini ortaya koymaktır.

1.2.1. Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları yanıtlanmıştır.

1. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY saptama yeterlilikleri ne düzeydedir?
2. Okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY saptama yeterlilikleri arasında belirgin bir fark var mıdır?
3. Okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye müdahale tercihleri nelerdir?
4. Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yetkinlik düzeyleri ile OÇY'yi saptama yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

OÇY obezite, kanser, alkol bağımlılığı, boşanma, yetişkinlerdeki depresif bozukluklar ve erken ölüm gibi birçok sağlık sorunu ile yakından ilişkilidir. Ayrıca çocukluk döneminde yaşanan OÇY'nin etkileri halk sağlığı, toplumsal eşitsizlik ve maliyet ile sınırlı kalmamakta; çocukluk dönemiyle beraber ergenliğe ulaşıldığında akademik başarısızlık, istihdam, yürütücü işlev bozuklukları, toksit stres oluşumu gibi birçok sorunla beraber başka sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bireyin tüm yaşantısı boyunca fiziksel, ruhsal, sosyal–duygusal ve bilişsel yapısı üzerinde etkili olan OÇY ile

ilgili yapılan yurt içi çalışmalara bakıldığında çok az çalışma göze çarpmaktadır. Bu da çocuklara kötü muameleyi önleme, müdahale etme ve bireyin ileriki dönemlerde yaşadığı fizyopatolojik temelli hastalıkları anlamada yeterli veri ve kanıt sunamamaktadır. Yapılacak olan bu çalışma ile bireylerin çocukluk döneminde OÇY ile ilgili öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin farkındalık düzeyleri ve OÇY ile karşılaşma durumunda yaşanan olumsuz durumu bildirilme zorunluluğu, nasıl yapılacağı ve nereye başvurulacağı ile ilgili davranış biçimleri ortaya konacaktır. Böylelikle çocukların hayata daha güçlü bir başlangıç yapabilmelerine olanak sağlanacaktır. Bu çalışmanın sonucunda sistem içinde yer alan eğitim çalışanlarının OÇY ile ilgili farkındalığı artırmaya yönelik hizmet içi eğitim planlayıcılarına geçerli bir veri kaynağı sunulabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların ebeveynlerinden sonra en çok zaman geçirdikleri kişilerin öğretmenler olduğu düşünülürse öğretmen yetiştiren kurumların öğretmenlerin eğitim hayatlarının planlamasında çalışmanın bulguları bir rehber olabilir. Sonuç olarak araştırmada elde edilecek bulgularla okul öncesi dönemde maruz kalınan her türlü travmatik deneyimin tanımlanması veya önlenmesinin yanı sıra çocuklara güçlü bir başlangıç sağlanması, toplumsal maliyetin düşürülmesi, politika yapıcılara, ulusal düzeyde bir eylem planı hazırlanmasına, ailelere, eğitim-öğretim sürecinde yer alan paydaşların tutumlarını geliştirmesine ve OÇY ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmada birtakım sınırlılıklar söz konusudur.

1. Bu araştırma Adıyaman il merkezinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında görevli toplam 141 Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personel ile yürütülmüştür. Örneklem sayısının azlığı bir sınırlılık oluşturmaktadır.
2. Araştırmamızda yer alan meslek gruplarındaki kişi sayılarının eşit olmaması, alanda çalışan ilgili meslek elemanlarının sayılarını yansıtmakla birlikte gruplar arası karşılaştırma yapma konusunda bir sınırlılık doğurmaktadır.
3. Okul öncesi eğitimi alanında çalışan öğretmenlerin cinsiyet dağılımlarında sayı bakımından kadın öğretmenler lehine bir eşitsizlik

vardır. Bu araştırmanın katılımcılarında alanda var olan duruma benzer bir şekilde kadın-erkek katılımcı sayıları oranında bir eşitsizlik olması, cinsiyetler arasındaki farklı açıklama konusu bir sınırlılık olarak kabul edilmelidir.

1.5. Tanımlar

1.5.1.İstismardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

1.5.1.1. Fiziksel İstismar

Bireyin evde beraber yaşadığı bir ebeveynin ittirmesi, bir şeyler fırlatması, tokat atması veya çok sert vurması sonucunda yaralaması olarak belirtilmektedir (Gökalp, Kaya ve Övün 2018).

1.5.1.2. Duygusal İstismar

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu **(**UNICEF) duygusal istismarı; Çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunulması ve çocuğun, topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi olarak tanımlamaktadır (Kars, 1996)

1.5.1.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar yapısı itibariyle çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir; fakat genel olarak bir yetişkinin, çocuk ya da ergeni cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanması olarak tanımlanmaktadır (Aktepe, 2009).

1.6. İhmalden Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

1.6.1. Fiziksel İhmal

Çocuğa bakmakla yükümlü yetişkinlerin çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almaması, gerekli tıbbi bakımı reddetmesi veya geciktirmesidir (Karaca, 2015).

1.6.2. Duygusal İhmal

Kişinin sevgi ve güvenli bağlanmadan yoksun bırakılması, görmezlikten gelinmesi, kişiye karşı onur kırıcı davranışların sergilenmesi ve aynı zamanda aşırı koruyucu olunması şeklinde tanımlanmaktadır (Kütük ve Bilaç, 2017).

1.7. Aile İşlevlerindeki Bozuklardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

1.7.1. Bağımlılığı Olan Ebeveyn

Madde bağımlılığının evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur; fakat genel olarak herhangi bir maddenin ruh halini değiştirme amacıyla zararlı bir şekilde kullanılması olarak tanımlanabilir.

1.7.2. Aile İçi Şiddete Tanıklık Etmek

Aile içi şiddet genel olarak aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti ifade eder.

1.7.3. Aile Üyelerinden Birinin Hapiste Olması

Aile üyelerinin birinin işlevsel olarak görevini yerine getirememesinin nedenlerinden biri olan anne veya babanın hapiste olmasıdır.

1.7.4. Ruhsal Bozukluğu Olan Aile Üyesi

Ebeveynlerden birine ruhsal bozukluk tanısının konması aile içindeki dengenin bozulmasının başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Buldukoğlu, Bademli, Karakaya, Göral ve Keser, 2011).

1.7.5. Ebeveyn Yoksunluğu

Yaşam süreci içinde çeşitli olumsuzluklar neticesinde aile yapısında meydana gelen bozulmalardan dolayı çocuğun anne-babasını veya her ikisini kaybetmesidir.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde olumsuz çocukluk yaşantıları (OÇY) ile ilgili kuramsal açıklamalar, yurt içi ve yurt dışı çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Tarihçesi

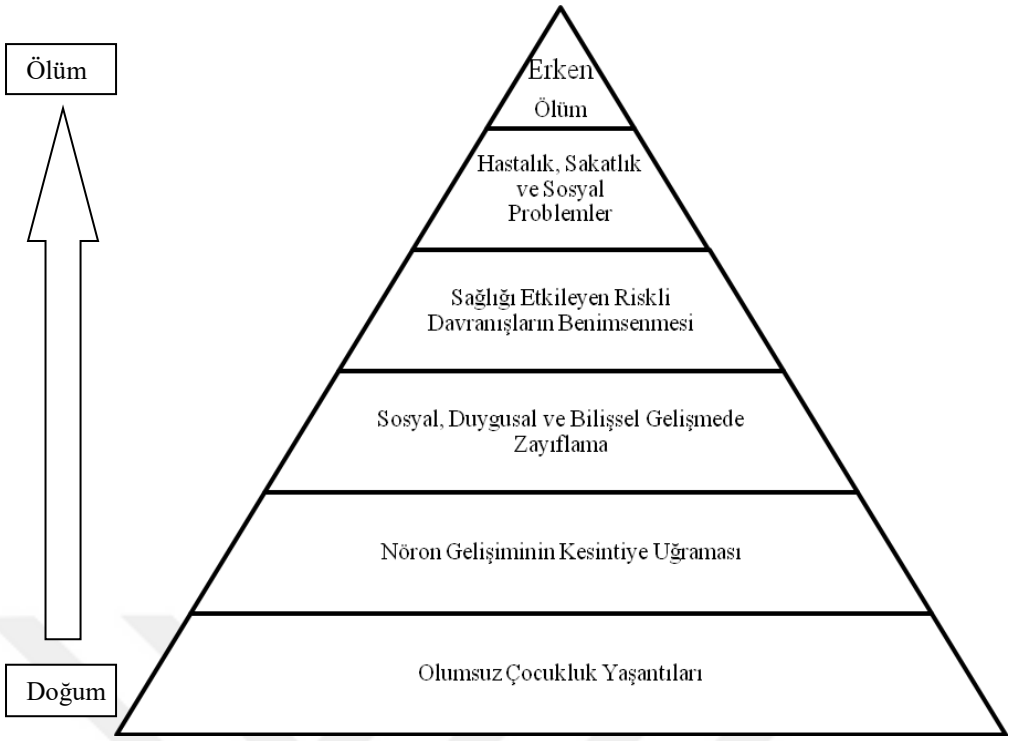
Olumsuz çocukluk yaşantılarının (OÇY) tarihsel gelişimine kısaca baktığımızda; 1985 yılında San Diego'da Kaiser Permanente'de Koruyucu Hekimlik Bölüm Başkanı Dr. Vincet Felitti kliniğinde bulunana obezite hastalarının başarılı olmasına rağmen son beş yılın her yılında neden yarıdan fazlasının tedaviyi yarım bıraktıklarına bir türlü anlam verememişti. İşin ilginç tarafı tedaviyi bırakan hastaların hepsi de ideal kilosuna yaklaşmış olan bireyler olduğuydu. Felitti tedaviyi yarım bırakan hastaları derinlemesine incelemeye karar vermiştir. Hastaların ideal kilolarına yaklaştıktan sonra görünürde sağlıkları ile ilgili herhangi bir neden olmamasına rağmen tekrar hızlı bir şekilde obezite derecesinde kilo almaları kafa karıştırıcı ve açıklaması olmayan bir gizemdi. Bundan dolayı, Dr. Felitti, çalışmalarını bu gizemi çözme doğrultusunda yoğunlaştırmış ve bu yoğun çalışma sırasında yanlışlıkla bir hastasına ''ilk cinsel ilişki yaşadığında kaç yaşındaydın'' sorusu yerine ''ilk cinsel deneyimini yaşadığında kaç kiloydun'' sorusuna ''40 pound'' (18 kg) cevabı karşısında şaşkına dönmüştü. Hasta, bu bilgiyi paylaştıktan sonra konuşmaya devam etmiş ve dört yaşında iken babasının kendisine tecavüz etmeye başladığını da itiraf etmiştir. Dolayısıyla bu hastaların bir kısmı için zayıf olmak ve güzel görünmekten ziyade obezite derecesinde kilolu olmak, onları çocukluk çağında maruz kaldıkları olumsuz yaşantıları bir daha yaşamaya karşı iki farklı şekilde koruyan bir kalkan işlevi görmektedir. İlk olarak obez olmak, erkeklerin cinsel olarak onları daha az çekici bulması anlamına gelmektedir. İkinci olarak ise obezite düzeyinde iri bir fiziğe sahip olmak, erkekler tarafından güçlü biri olarak algılanmalarına yol açarak olası istenmeyen cinsel girişimleri caydırıcı bir işlev görmektedir. Felitti obezitenin bu tür gizil işlevlerini fark ettikten sonra obezitenin kendisine değil daha derinde yatan ve çoğu zaman çocuklukta maruz kalınan olumsuz yaşantılardan kaynaklanan nedenlerine odaklanılmasının zorunlu olduğu sonucuna varmıştır. Ardından diğer hastalarla yaptığı görüşmelerde de benzer sonuçlara ulaşmıştır. Felitti, katıldığı bir konferansta obezite ile OÇY arasındaki ilişkiye dair

bildirisini sunduğunda, bu bulgular Dr. Robert Anda ve Dr. David Williamson'ın dikkatini çekmiş ve Felitti ile ortak çalışmanın temelleri böylece atılmıştır. Bu işbirliği sonucunda OÇY çalışmaları olarak bilinen geniş çaplı epidemiyolojik çalışmalar ve maruz kalınan olumsuz yaşantıların nasıl saptanabileceğine dair ölçütler geliştirilmeye başlanılmıştır. Ardından çocukluk çağındaki olumsuz yaşantılar ile kişinin sağlığı ve davranışları arasında nasıl bir bağ olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için 1995'te yürütülmeye başlanan çalışmalarda katılımcıların yaşamlarının ilk 18 yılında yaşadıkları istismar, aile işlevlerindeki bozukluklar, ihmal ile hali hazırdaki sağlık durumları ve davranışlarına ilişkin ayrıntılı veriler toplanmıştır. İlk çalışmada OÇY sekiz kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler üç farklı istismarı (fiziksel, sözel ve cinsel) ve beş farklı aile işlev bozukluklarını (ebeveynin alkolik olması, ebeveynde ruhsal bozukluk olması, annenin aile içi şiddete maruz kalması, aile üyelerinden birinin hapiste olması, boşanma veya terkten dolayı bir ebeveynden yoksun kalmak) içermiştir. Sonraki çalışmalarda fiziksel ve duygusal ihmal de önceki orijinal kategorilere eklenerek OÇY toplam 10 kategoride incelenmeye başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar OÇY'nin bireylerin kaderi olmadığı gibi mevcut yaşanmış travmatik durumlarının da kısa ve uzun vadede önlenebilinir olduğunu göstermektedir.

2.2. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Bireyler Üzerindeki Etkileri

Genel olarak bakıldığında bireylerin maruz kaldığı OÇY'yi birbirinden kesin çizgilerle ayırmak zor olsa da genelde bireylerde travma, fiziksel, ruhsal ve bilişsel bozukluklar ile olumsuz/riskli davranışlara yol açtığı bilinmektedir. Dolayısıyla kişi bir bütün olduğundan belli bir alanda yaşanılmış olan bir OÇY'yi sadece o alanla sınırlamak ya da izole etmek mümkün değildir. Nitekim OÇY'nin birlikte ortaya çıkma ihtimali ile ilgili 8 bin 629 kişiyle yapılan araştırmaya göre OÇY'nin bağımsız olarak meydana gelmesinden ziyade bir biriyle ilişkili olduğuna dair güçlü kanıtlar bulunmuştur. Bu yüzden belli bir OÇY yaşantısına odaklanırken diğer OÇY'nin yaşanmış olma ihtimalinin gözden kaçırılmaması gerekir (Dong ve diğ., 2004). Ne var ki bireylerin yaşamları boyunca aynı anda birden fazla ve uzun süreler boyunca OÇY'ye maruz kalmaları, birçok bozukluk ve risklerin katlanarak artmasına; hatta erken ölüm riskine neden olabilmektedir (Brown ve diğ., 2009). Erken ölüm riski ile ilgili şekil 1'deki piramide bakıldığında travmatik deneyimlerin olası sonucu daha net anlaşılacaktır.

Şekil 1. Olumsuz çocukluk yaşantılarının erken ölüm üzerindeki potansiyel etkisi (Kaynak: Felitti ve diğ., 1998)

2.2.1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Bireyin Akademik Başarısı ile Risk Davranışı Üzerindeki Etkisi

Florida Eyaletinde 64 bin genç ile yapılan araştırmaya göre 17 yaşından sonra suç işlemeye başlayan çoğu gencin çocukluk döneminde birden fazla olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kaldığı görülmüştür (Baglivio, Wolff, Piquero ve Epps, 2015). Dolayısıyla bu kadar sık rastlanan olumsuz durumların çocukların okula devamı ve okul başarısı üzerindeki etkisiyle ilgili 58 bin 765 okul çağındaki çocuklarla yapılan bir çalışmaya göre kronik okul devamsızlığı ve akademik başarıda düşüş olduğu bulgusuna rastlanılmıştır (Stempel, Martin, Bronsert, Dickinson ve Allison, 2017). Toplumda sıkça karşılaşılan sigara içme davranışı ile OÇY puanları arsında ilişki incelendiğinde beş ABD eyaletinde 25 bin 809 katılımcıdan veri alınmış, katılımcıların %59,4 en az bir olumuz çocukluk deneyimi yaşadığını belirtmiştir. OÇY puanı beş veya daha fazla olanların sigara bağımlısı olma olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Ford ve diğ., 2011). Bunun yanında OÇY puanı altı ve daha fazla olan bireylerin uyuşturucu gibi madde bağımlısı olma olasılığı diğerlerine oranla %4 bin 600 daha fazla olması olası bir sonuçtur. Aslında ilginç olan bireylerin obezite gibi madde bağımlılığını da kendi başlarına çözüm üretme çabası olarak görmeleridir. Bireyler bu olumsuz

tutumları bir nevi savunma mekanizması olarak kullanmakta ve hayatlarını dengelemeye çalışmaktadırlar (Felitti, 2002).

2.2.2. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Ruhsal Sağlık Üzerindeki Etkileri

Çocukluk çağında yaşanmış olan travmatik deneyimler, kişilerin fiziksel yapısı üzerinde olumsuz sonuçlara neden olurken aynı zamanda ruhsal sağlıklarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim 9 bin 460 yetişkin üzerinde yapılan bir araştırmaya göre çocukluk çağında çoklu istismara maruz kalan bireylerde diğer bireylere oranla yaşamlarının ileriki dönmelerinde depresif bozukluk görülme oranın daha yüksek olduğu görülmüştür (Chapman ve diğ., 2004). Bireylerin ruhsal yapılarının bozulması sonucunda 15-17 yaş aralığındaki çocuklarda alkole başlama ve bağımlılığı ile ilgili OÇY puanlar arasındaki ilişkiye bakılmış ve OÇY puanı çok olan çocukların ileriki yaşlarda alkol kullanma olasılığın %20 ila %70 oranında artığı görülmüştür (Dube ve diğ., 2006). Bireyler yaşamlarındaki bu olumsuz travmatik durumlara karşı hayatlarını dengelemeye çalışırken hem biyolojik hem de psikolojik olarak çok fazla yıpranırlar. Doğal olarak sürekli stres altında kalan birey, ruhsal yapısında dengesizlikler yaşamakta ve biyolojik olarak erken ölüm riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (Brown ve diğ., 2009). Bireyi her yönüyle etkileyen OÇY'nin, sadece kişisel bir problem olarak görülmesi ya da bireyin toplumdan yalıtılmış bir şekilde düşünülmesi mümkün değildir. OÇY'ye maruz kalmış bireylerin topluma tekrardan entegre edilmesi hem güç hem de maliyetlidir. Travmatik yaşantılara maruz kalan bireylerin normal yaşamlarına dönebilmeleri ile ilgili kişi başına toplam yaşam boyu çocukluk sağlık maliyetleri 32 bin 648 dolar, yetişkin tıbbi maliyetleri 10 bin 530 dolar, verimlilik kayıpları 144 bin 360 dolar, çocuk refah maliyetleri 7 bin 728 dolar, ceza adaleti maliyetleri 6 bin 747 dolar olarak hesaplanmıştır (Fang, Brown, Floransa ve Mercy, 2012). Olumsuz yaşantılar neticesinde bireylerin topluma tekrardan kazandırılması süreci ile ilgili tıbbi maliyet alanında yapılan bir araştırma da ise 1,8 milyon reçete kayıt altına alınmış ve araştırmanın sonunda OÇY puanının artmasıyla reçeteli ilaç kullanımında dereceli olarak artış olduğu kaydedilmiştir (Anda, Brown, Felitti, Dube ve Giles, 2008). Yukarıda yapılan çalışmalara bakıldığında OÇY'nin bireysel, toplumsal ve ekonomik temelde olumsuz sonuçlarının olduğu çok net görülmektedir. OÇY ile ilgili yapılan çalışmalar toplum halk sağlığı açısından önemli veriler sunarken aynı zamanda ortaya çıkan bu olumsuz durumları önleme ilgili bize fikir vermektedir.

2.2.3. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Fiziksel Sağlık Üzerindeki Etkileri

OÇY bireyin ruhsal ve davranışsal yapısı üzerinde olumsuzluklara neden olduğu gibi biyolojik yapısı üzerinde de olumsuzluklara neden olmaktadır. Nitekim nörobiyoloji alanında 17 bin 337 yetişkin üzerinde yapılan araştırmaya göre aile içi şiddete tanık olma ya da ebeveynlerden birinin ruhsal bozukluğunun olması durumunda OÇY puanının artmasıyla beraber duygusal, fiziksel, madde kullanımı, hafıza, cinsellik ve saldırganlıkla ilgili alanlarda olumsuz durum risk derecesinin artığı gözlemlenmiş; ayrıca çoklu beyin yapıları ve fonksiyonlarında bozulma meydana geldiği de bulgular arasında yerini almıştır (Anda ve diğ., 2006). Başka bir araştırmada kişinin OÇY puanının artmasıyla ila kanser tanısı alma arasındaki ilişkiye bakılmış, ankete katılanların yaklaşık %62'si OÇY maruz kaldığını ve yaklaşık 10 kişiden birisinin kanser tanısı aldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Brown, Thacker ve Cohen, 2013). Son zamanlarda hem dünyada hem de ülkemizde sıkça görülen obezite ile çocukluk çağında (cinsel, sözlü, fiziksel istismar korkusu ve fiziksel) birden fazla istismara maruz kalma arasındaki ilişki incelendiğinde, yaşları 19-22 arasında değişen toplamda 13 bin 177 katılımcıdan veriler elde edilmiş ve veriler sonucunda, fiziksel istismar ve sözlü istismara maruz kalan katılımcıların vücut ağırlığında artış ve obez olma riski ile ilişiğinin olduğu ortaya konulmuştur (Williamson, Thompson, Anda, Dietz ve Felitti, 2002).

2.3. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Çeşitleri

Birey çocukluk yıllarında henüz zihinsel ve fiziksel olarak hazır olmadığı dönemlerde çevresinde bulunan anne-babası veya yabancı kişilerden dolayı çeşitli olumsuzluklar yaşayabilirler. Literatürde bu olumsuzluklar genel olarak on kategoriye ayrılmıştır.

2.3.1. İstismardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan istismar ve ihmal, 18 yaş altındaki çocuklara bakmakla yükümlü bakıcı, aile bireyleri veya onları eğitmekten sorumlu (din adamları, öğretmenler, eğitmenler gibi) olan kişilerin kötü muamelesi ve bir dizi faktörün (toplumsal ve çevresel) etkileşimi sonucu meydana gelen olumsuz durumların toplamıdır. Kişisel düzeyde kabul edilen OÇY olarak istismar ise kendi içinde fiziksel,

duygusal ve cinsel olmak üzere üç kategoriye ayrılırken, ihmal de kendi içinde fiziksel ve duygusal olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır.

2.3.2. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, bireyin anne-babası veya ona bakmakla yükümlü olan bakıcı ve öğretmenlerin bedensel temas yoluyla vurma, yaralama, itme gibi eylemler sonucunda fiziksel zarara uğratılmasıdır (Bulut ve Pelendecioğlu, 2009). DSÖ'nün 2013 yılında yayınladığı Türkiye raporuna göre en çok karşılaşılan istismar türünün fiziksel istismar olduğu görülmüştür (Ulukol, Kahiloğulları ve Sethi, 2013). Çocuklarda fiziksel istismarı tetikleyen risk faktörlerine bakıldığında, yoksulluk, aile içi şiddet, uygun olmayan yaş ve şartlarda çalışma, sağlık bakımına erişememe veya zamanında erişememe, ebeveyn depresyonu, kronik stres ile toplumsal yalıtılmışlık göze çarpmaktadır (Geçkil, 2017). Fiziksel istismara uğramış bireylerin bu davranışı öğrendiği ve sonraki yaşamına taşıdığı, kaygı düzeylerinde artış olduğu; içine kapanma ve benlik algısında olumsuzluklar yaşadığı ayrıca şiddete eğilimli oldukları görülmüştür (S. Güner, Ş. Güner ve Şahan, 2010).

2.3.3. Duygusal İstismar

Çocuğun istemli veya istemsiz yok sayılması, değersizleştirilip yalnızlaştırılması ve de aşırı baskı uygulayarak suça teşvik edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Gülsen ve Uğurlu, 2014). DSÖ'nün 2013 yılında yayınlandığı rapora bakıldığında duygusal istismar her ne kadar %8,8 olarak belirtilmiş olsa da duygusal istismar diğer istismar türleriyle tümleşik olarak ortaya çıkma özelliğine sahip olduğu unutulmamalıdır. Duygusal istismar risk faktörleri genel olarak ebeveynlerin çocuk ihtiyaçlarını anlama eksikliği, çocuk gelişimi ve ebeveynlik becerilerindeki yetersizliklerinden kaynaklı olabilir. Çoğu istismar türü aynı zamanda kendi içinde duygusal istismarı da barındırdığından diğer istismar türlerinin belirtileri iyileşse de duygusal istismar etkisini ileriki zamanlarda da devam ettirmektedir. Dolayısıyla sözel istismara maruz kalmış olan bireyler genelde aileden kopma, bağımlı kişilik, öz güven yetersizliği, saldırganlık ve duygularını doğru yönlendirememe gibi çeşitli davranış bozuklukları göstermektedirler (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004). Ayrıca sözel istismar fiziksel istismarla bir araya geldiğinde yıkıcı etkisi diğer tüm istismar türlerinden daha fazladır (Ney, Fung ve Wickket, 1994).

2.3.4. Cinsel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre cinsel istismar; çocuğun tam olarak anlam veremediği, rıza göstermesinin hem gelişimsel hem de yasal olarak mümkün olmadığı ve sosyal tabuları ihlal eden cinsel eylemlerde yer almasıdır. Türkiye'de cinsel istismara maruz kalan çocuk sayısı her geçen gün artmaktadır (Polat, 2018; Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2019). 2016 yılında güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 158 bin 343 çocuğun bulunduğu bunların 16 bin 877'sinin cinsel suçlar nedeniyle mağdur olmuş çocuklardan oluştuğu ve cinsel şiddete maruz kalan çocukların yaklaşık %87'sinin kız çocuğu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 2017 yılında ise güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen veya getirilen çocuklara ilişkin istatistiklerine bakıldığında toplam sayının 137 bin 482 olduğu, bunun 18 bin 623'ünün cinsel istismar suçuna maruz kalan çocuklar olduğu belirtilmiştir.

Cinsel istismar risk faktörlerine genel olarak bakıldığında anne, baba, üvey anne, üvey baba, kardeş, akraba, öğretmen, komşu veya herhangi bir yabancı kişi olabileceği gibi boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımı olan ebeveyn kaynaklı da olabilir. Ayrıca bireyin zihinsel ve bedensel engelli olması ya da şizofreni, bipolar bozukluk, dürtü denetim bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu gibi psikiyatrik bozukluklarının olması gibi faktörler de risk faktörleri arasında yer almaktadır (Alpaslan, 2011). Diğer istismar türlerinde olduğu gibi cinsel istismar da çocuklar üzerinde onarılmaz sonuçlara neden olmaktadır. Cinsel istismara uğramış bireylerde genelde istenmeyen hamilelik riskleri, üreme sağlığı sorunları, HIV/ AIDS dâhil cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel işlev bozuklukları, cinsellikte olumsuz tutum davranışları geliştirme gibi sonuçlara da neden olacağı net bir şekilde belirtilmiştir (DSÖ, 2013).

2.4. İhmalden Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

Birey hayatının çeşitli safhalarında bilerek ya da bilmeyerek çevresindeki kişiler tarafından maalesef ihmale maruz kalırlar. Bu ihmaller çoğu zaman kasıtlı olmayabilir.; fakat düşük eğitim ve sosyo-ekonomik şartlar ihmalleri en çok tetikleyen unsurların başında yer almaktadır. Çalışmada ilerleme kaydedildikçe ihmallerin kaynakları ve birey üzerindeki etkileri daha net anlaşılacaktır.

2.4.1. Fiziksel İhmal

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişinin, çocuğun temel olarak yaşamını idame ettirebilmesi ve gelişimini sürdürebilmesi için gerekli olan beslenme, uygun barınma alanı ve giysi gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Özgentürk, 2014). Fiziksel ihmalin yaygınlığına bakıldığında İzmir, Denizli ve Zonguldak illerinde 11, 13 ve 16 yaş grubu ile yapılan çalışmaya göre fiziksel ihmal sıklığı %42,4 olarak bulunmuştur (Sofuoğlu ve diğ., 2014). 143 aileyle yapılan bir araştırmaya göre fiziksel ihmal davranışın en çok ekonomik ve eğitim düzeyinin düşük olduğu ailelerde olduğu fark edilmiştir. (Güler, Uzun, Boztaş, ve Aydoğan, 2002). Fiziksel ihmale uğramış çocuklarda fiziksel istismara maruz kalma belirtilerine yakın olan benlik saygısını yitirme, duygusal olarak içine kapanma, sorunları şiddetle çözme gibi belirtiler göstermektedirler.

2.4.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal genel olarak, çocuğa sevgi göstermeme, önemsememe, duygularına cevap vermeme ve sosyal iletişim için gerekli ortam oluşturmama olarak tanımlanmaktadır. Duygusal ihmal ebeveynlerin çocuğu yok sayma/reddetme, yalnız bırakma, korkutma gibi olumsuz tutum ve davranışlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Duygusal ihmal diğer bütün istismar ve ihmallerde ortaya çıktığı için yaygınlığına dair oranlar vermek oldukça zordur. Bu zorluğa rağmen, duygusal istismar oranının erkeklerde %10,7 kızlarda ise %8,9 oranında görüldüğü tahmin edilmektedir (DSÖ, 2013). Duygusal ihmalin etkilerine bakıldığında, bireyin çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz durumlar karşısında yetişkinlikte doğru ile yanlışı ayırt etmede zorluk çektiği, suça karışma ve suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Jimenez, 2019).

2.5. Aile İşlevlerindeki Bozuklardan Kaynaklı Olumsuz Çocukluk Yaşantıları

Fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak erginliğe ulaşmamış çocukların en büyük şansızlıklarından biri aile fertlerinden birinin veya her ikisinin ebeveynlik rollerini tam olarak yerine getirememesidir. Aşağıda bu tür olumsuz durumların çocuk üzerindeki etkilerine bakıldığında daha net anlaşılacaktır.

2.5.1. Bağımlılığı Olan Ebeveyn

Türk Dil Kurumu bağımlılığı genel olarak başka bir şeyin istemine, gücüne veya yardımına bağlı olan, özgürlüğü, özerkliği olmayan olarak tanımlamaktadır. Çocukların bakım ve korunmaya muhtaç olduğu dönemlerde kendi bağımlılıkları ve bununla ilgili stresle boğuşan ebeveynlerin sağlıklı bireyler yetiştirmeleri doğal olarak beklenemez. 2011 yılında Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi tarafından yapılan genel nüfusta madde kullanımı araştırmasında 25 ilde 8 bin 145 hane halkı ile görüşülmüştür. Yapılan çalışmada yaşam boyu madde kullanım sıklığı %2,7 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Uzbay, 2015). Bağımlılık risk faktörlerine bakıldığında sırasıyla aile, çevre arkadaş grupları, ekonomik sebepler, kültürel çatışmalar olduğu görülmektedir (Başkurt, 2003). Bağımlı ebeveynlerin çocuklarında genel olarak öz güven düşüklüğü ileriki yaşantılarında bağımlılık davranışı sergileme olasılığının yüksek olması, davranış bozukluğu (hırsızlık yapma, okuldan kaçma, vs.) ve bilişsel gerileme meydana geldiği görülmektedir (Bozkurt, 2015).

2.5.2. Aile İçi Şiddete Tanıklık Etmek

Aile içi şiddet genel olarak aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti ifade eder. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili yapılan bir araştırmada 2016 yılından itibaren şiddetin giderek arttığı 2019 yılı sonunda ise kadınların %60 yaşadığı en büyük sorunun şiddet olduğu vurgulanmıştır (Kadir Has Üniversitesi Raporu, 2019). Aile içi olumsuz durumları tetikleyen risk faktörlerine bakıldığında bunlar, çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalma ve tanık olma, eşler arasındaki yaş farkı, sosyoekonomik-sosyokültürel farklılıklar ve eşlerin psikolojik etmenleri gibi faktörler olduğu görülmektedir (Paga ve İnce, 2008). Aile içinde yaşanan olumsuz durumlara birincil olarak tanıklık eden çocuklar içinde yer aldığı bu durumu içselleştirmektedir. Doğal olarak bu psikoloji içinde yer alan ebeveynle sağlıklı ilişki kurmak çocuklar için oldukça zor olmaktadır. Bu olumsuz hava içerisinde çocuklar genel olarak içe kapanma, ağlama şoka girme, saldırganca davranışlar ve sürekli sinirlilik gibi hem kişisel hem de sosyal ilişki bozuklukları yaşamaktadırlar (Bayındır, 2010).

2.5.3. Aile Üyelerinden Birinin Hapiste Olması

Bireyin toplumsallaşma ve gelişimini en yakından etkileyen grup ailedir. Bir ailenin yapısal özelikleri işlevlerini yerine getirip getirmemesi gibi etkenler çocukların temel yaşam becerilerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin ailenin yapısal olarak bozulmasının sebeplerinden biri olarak görülen boşanmanın, çocuklar üzerindeki etkilerine bakıldığında, benlik saygısında zayıflık, akademik başarısızlık, yoğun olarak korku ve kaygı, içe kapanma, suça yönelme gibi çeşitli psiko-sosyal sorunlara neden olduğu görülmektedir (Erdim ve Ergün, 2016). TÜİK 2018 verilerine bakıldığında 2013 yılında her 100 bin kişiden 188'nin ceza infaz kurumlarında yer aldığı görülürken 2017 yılına gelindiğinde bu oran her yüz bin kişide 355 kişi olduğu istatistiklere yansımıştır. Yine TÜİK'in 2018 verileri dikkate alındığında ceza infaz kurumlarında yer alma risk faktörleri %17,3'ü hırsızlık, %12,3'ü yaralama, %7,7'si İcra İflas Kanunu'na muhalefet, %7,2'si uyuşturucu veya uyarıcı madde imal-ticaret ve %3,7'si ise öldürme suçu şeklinde sıralanmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında yapısal sorunları olan yani aile bireylerinden birinin ceza infaz kurumlarında olması, boşanma, ölüm, sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesi düşük, aile içi şiddet gibi durumlar bireylerin suça itilmesinde etkili olduğu görülmektedir (Acar, Demir, Görmez ve Keser, 2015).

2.5.4. Ruhsal Bozukluğu Olan Aile Üyesi

Ruhsal hastalıklar bireyin hayatında değişikliklere sebep olmaktadır. Ebeveyn ruhsal hastalık tanısı almış ise hem çocuk hem de anne-baba için zorlu bir sürecin başlangıcı olabilmektedir. Ruhsal bozukluğunun yaygınlığıyla ilgili bin 475 kişi ile yapılan bir çalışmaya göre, en az bir duygudurum bozukluğu %37, anksiyete bozukluğu %29, somatoform bozukluklar %18,6 ve olası alkol kullanımı %7,7 oranında bulunmuştur (Keskin, Ünlüoğlu, Bilge ve Yenilmez, 2014). Karmaşıklaşan toplum yapısı ile yaşam koşullarındaki zorluklara bağlı kronik stres, özellikle kişinin toplumsal ve duygusal destek alabileceği mekanizmaların yokluğu durumunda zorlanmalara yol açabilmektedir. Bu tür durumlarda yaşamak zorunda kalan ailelerin çocukları pek çok riskle karşı karşıya kalmakta ve bu risklerle ilişkili olarak intihar eğilimi göstermektedirler. Diğer yandan yapılan bazı çalışmalar bu tür olumsuz şartlarda yaşayan çocukların ilginç bir şekilde psikolojik dirençlerinin arttığı bulgusuna ulaşılmıştır (Kırbaş ve Bulut, 2019).

2.5.5. Ebeveyn Yoksunluğu

Aile üyelerinin boşanmış ya da birinin kaybı ebeveyn yoksunluğu olarak tanımlanmaktadır. Ebeveyn yoksunluklarından olan boşanma özelinde TÜİK'in 2020 verilerine bakıldığında boşanma sayısının bir önceki yıla göre %10,1 azaldığı; fakat yıllara göre boşanmada ciddi oranda artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında yapılan bir çalışmaya göre en çok boşanma riskleri arasında şiddetli geçimsizlik, aile içi cinsel taciz, ekonomik yetersizlikler, zina ve aile içi şiddet unsurları ön plana çıkmaktadır (Yıldırım, 2004). Yapılan çalışmalarda boşanmış ebeveynlerin çocuklarının çok daha fazla risk altında olduğu kısa ve uzun vade de akademik, sosyal, psikolojik, sosyal-duygusal açıdan ve kendi evliliklerinde çok daha fazla problem yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Öngider, 2013). İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmak için yapılan boylamsal araştırmaya göre ise boşanmadan önceki dönemde çocukların başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve davranış problemlerin daha az olduğu tespit edilmiştir (Cherlin ve diğ., 1991). Bir diğer yoksunluk olan anne ya da babanın ölümünde ise çocuklar üzerinde, sosyal geri çekilme, huzursuzluk, uyku bozuklukları, öğrenme geriliği, psikosomatik bozukluklar, depresif belirtiler, travmatik stres bozukluğu gibi ruhsal sorunlara neden olduğu görülmüştür (Toros ve Bilgin, 2003).

2.6. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Önlemeye Yönelik Koruyucu Faktörler

OÇY'nin bireysel ve toplumsal olarak önlenmesi veya azaltılması yönünde çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Genel olarak çocuk istismarı ve ihmalini önleyen, aile ve toplumun istikrar ve esnekliğini artıran, olumlu ve etkili ebeveynlik becerilerini destekleyen programlar olarak şekillenmektedir (Oral ve diğ., 2015). Bu programların başarıya ulaşmasındaki kilit faktör ise OÇY'nin birbiriyle olan ilişkisini anlamak, risk faktörlerini belirlemek ve mevcut taravmatik deneyim yaşamış bireyleri tespit etmek olduğu görülmektedir. OÇY'nin önlenmesiyle ilgili birey, aile, toplum ve sosyo-politika yapıcılar arasındaki karmaşık yapı göz önüne alındığında sosyal-ekolojik model iyi bir kavramsal rehberlik çerçevesi sunabilir. OÇY önleme ve müdahale programları çeşitli seviyelerde görülmektedir. Birincil önleme programları incelendiğinde bireysel ve aile düzeyinde, ebeveyn-çocuk ilişkisini geliştiren güvenlik çemberi ve mor ağlama sarsılmış bebek sendromu gibi programların yer aldığı görülmektedir. Toplumsal yapıya yönelik yapılan programlara bakıldığında ise eğitim ve sosyal kampanyalar yoluyla

birey, aile, topluluk ve sosyal düzeylerde pozitif ebeveynliği destekleyen evrensel bir program olan olumlu ebeveynlik programı öne çıkmaktadır. Öte yandan çocuk koruma hizmetleri, birey ve aileye yönelik OÇY'nin meydana gelmeden tespit etmeyi amaçlamış ve ev ziyaretleri programını geliştirmiştir. Diğer bir yaklaşımın da eğitimi, tıbbı, çocuk refahı ve adalet mekanizmalarının uyumlu olarak nasıl çalışması gerektiği yönünde rehberlik eden ayrıca kuruluşların travmaya bakışı ve yaklaşma şeklini değiştiren çok yönlü bir yaklaşım olan Travma Bilgilendirme Programı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar OÇY'nin bireylerin kaderi olmadığı gibi mevcut yaşanmış travmatik durumlarının da kısa ve uzun vadede önlenebilinir olduğunu göstermektedir. OÇY'nin önlenmesiyle ilgili yapılan en kapsamlı ve güncel çalışmalardan biri olan Center for Disease Prevention and Control'nin (CDC) (Hastalıkları Önleme ve Kontrol Merkezi) 2019 yılında yayınladığı Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Önlenmesi çalışmasında koruyucu faktörleri şöyle sıralamıştır:

2.6.1. Aileleri Ekonomik Olarak Desteklemek

Maddi zorluklarla karşı karşıya kalan ebeveynlerde, stres, depresyon ve aile içi şiddetin artması bireylerin OÇY'ye maruz kalma riskini artırmaktadır. Bu tür ailelerin çocuklarına daha az yatırım yapmaları bir diğer risk faktörü olarak görülmektedir. Hane halkının finansal güvenliğini güçlendiren politikalar (örneğin çocuk bakımı sübvansiyonları ve diğer geçici yardımlar) ücretli izin, esnek ve tutarlı çalışma gibi aile dostu çalışma politikaları ile OÇY'nin önlenebilinir ve ayrıca ebeveynlerin çocuk bakım becerileri geliştirilerek yaşam boyu refah-sağlık durumları iyileştirilebilinir.

2.6.2. Şiddet ve Sıkıntıya Karşı Koruyucu Sosyal Normları Teşvik Etmek

Normlar, bireylerin ve grupların bir durum karşısında nasıl davranması gerektiğini inanç ve tutumları belirler. Dolayısıyla bir bireyin yaşamış olduğu travmatik deneyimleri atlatabilmesi için güvenli ve etkili pozitif normların oluşturulmasıyla mümkün olacaktır. Halk eğitim kampanyalarıyla OÇY hakkında düşünce, tutum ve sosyal normların değiştirilmesi ise risk faktörü için önleyici bir adım olabilir.

2.6.3. Çocuklara Güçlü Bir Başlangıç Sağlamak

Ebeveynlere gerekli desteğin sağlanmasıyla çocuğun aile içindeki ve dışındaki insanlarla ilişkisi, sağlıklı beyin gelişimi, fiziksel, duygusal, sosyal, davranışsal ve

entelektüel kapasiteleri geliştirilerek güçlü bir başlangıç yapma şansı verilirse OÇY'nin önüne geçilebilinir. Ayrıca aile ortamının güvenli, destekleyici ve istikrarlı olacak şekilde yapılandırılması çocuklar için güçlü bir başlangıç yapabilmesi için bir adım olabilir.

2.6.4. Temel Yaşam Becerileri ve Başa Çıkma Stratejilerinin Kazandırılması

Aile bireylerine beceri temelli öğrenme davranışının kazandırılması OÇY'nin yaşanmasının önlenmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklara ve gençlere stresle baş etmeyi, çatışmayı çözmeyi, duygu ve davranışlarını yönetmeyi öğretmesi çocuklar için güçlü bir başlangıç olabilir.

2.6.5. Aktivitelerle Yetişkin ve Gençler Arasında Bağ Kurmak

Gençlerin etrafında olumlu rol modellerin olması gelişiminin olmazsa olmazlarındandır. Gençlerin etrafındaki rol modeller aracılığıyla etkinliklere dâhil olması onları toplumsal yalıtılmışlıktan kurtarmanın bir yoludur. Okul dışı etkinliklerle gençlere davranışsal liderlik için fırsatlar sunulması OÇY risk faktörünü önleyici bir yöntem olabilir. Gençlere okulda akademik olarak rol model olan ya da çevresinde uygun rol modellerin gönüllü olarak etkinliklere katılması onların temellerini daha sağlam oluşturmasına yardımcı olabilir.

2.6.6. Anlık ve Uzun Süreli Zararlara Anında Müdahale Etmek

Travmatik bir deneyim yaşamış bireyler, davranışsal ve zihinsel sağlık sorunlarına dair belirtiler gösterebilirler. Bunlar genelde uykuya dalmada ve dikkatini vermede zorluk çekmek ya da sağlığını riske atacak davranışlar sergilemek olabilir. Bu tür olumsuz durumlar yaşamış bireylerin bunları gelecekteki yetişkinliğe taşıması kuvvetle muhtemeldir. Çocuklar ve aileler için OÇY etkilerinin geleceğe taşınmaması adına müdahale ve etkili bakıma zamanında erişmek önemli bir adım olabilir. Bir diğer önemli adım ise travmatik bir deneyim yaşamış olan bireylerin takibi olacaktır. Çocuklar ve şiddete maruz kalmış yetişkinlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi için mağdur merkezleri kurularak burada barınma, tıbbi bakım ve yasal olarak koruma altına alınması hayat kurtarıcı olabilir.

2.6.7. Sektörün Katılımı

Sektörün, OÇY'nin uzun-kısa vadede zararlarının azaltılması ya da önlenmesi hususunda sürece dâhil olması hayati önem taşımaktadır. Gençlere hizmet veren kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, yasal kurumlar (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı), medya, vakıflar gibi sektörlerin sürece dâhil olması çeşitli bağlamları etkileyerek OÇY'nin önlenmesinde fark oluşturabilir.

2.7. Yurt İçi Çalışmalar

OÇY ile ilgi yapılan yurt içi çalışmalara bakıldığında en kapsamlı çalışmanın Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ile beraber yaptığı çalışma olduğu görülmektedir. 2013 yılında beş farklı üniversitede 2 bin 257 öğrenciyle yapılan bu çalışmaya göre üniversite öğrencilerinde çocukken erkeklerde fiziksel istismar %26,2 iken bu oran kadınlarda %16,3 olarak ifade edilmiştir. Yine çocukluk çağı cinsel istismar yaygınlığı %7,9, Duygusal istismar görülme oranı %9,8 olarak belirtilmiştir. Raporda aynı zamanda cinsel tacize uğrayan çocukların %37,1'i "tanıdığı ve evde yaşamayan biri", %25,2'si "evde yaşamayan bir akraba", %11,3'ü "evde yaşayan ve akraba olmayan biri", %11,3'ü "çocuğun güvendiği biri", %8,6'sı istismarcının "evde yaşayan bir akraba", %7,9'u "çocuğun bakımından sorumlu olan biri (bebek bakıcısı vb.)" ve %33,8'i ise "bir yabancı" olduğu ifade edilmiştir. Cinsel tacize uğrayan erkek çocukların %44,9'u "tanıdığı evde yaşamayan biri" tarafından taciz edildiği bildirilmiştir. Kız çocuklarında ise tacizi gerçekleştirenler arasında en yüksek oran %32,9 ile "evde yaşamayan bir akraba" bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışmalardan elde edilen bulguların buz dağının sadece görünen yüzü olduğu ifade edilmiştir. Bir başka bulguda ise bireylerin yaşadığı bu olumsuz durumlarda ortaya çıkan OÇY puanına bağlı olarak, katılımcıların sağlık riski davranışlarıyla pozitif olarak ilişkisinin olduğu ve sigara içme, alkol kullanma gibi uyuşturucu kullanma riskinin de buna bağlı olarak artığı ortaya konmuştur. Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu ise ülkemizde OÇY'nin görülme sıklığının çok yüksek olduğudur.

Türkiye'nin üç büyük ilinde yapılan başka bir çalışmada (İzmir, Denizli ve Zonguldak) 11, 13 ve 16 yaş grubu okula devam eden 7540 çocukla yapılan, geçmiş yıllardaki olumsuz çocukluk çağı deneyimleri ile ilgili araştırmanın bulgularına göre; kendilerini aileleriyle güvende bulmayan katılımcıların ihmale maruz kalmalarıyla istatistiksel olarak bir ilişki olduğu görülmüştür. Bir diğer önemli bulgu ise bireyin aile

içi şiddete tanık olmasının, yaşadığı yer ve ebeveyninin eğitim düzeyleriyle bir ilişkisinin olmamasıdır. Başka bir araştırmada duygusal ihmal ve istismar özelinde yapılan çalışmanın bulgularına göre bireyin bilişsel gelişimin olumsuz etkilenmesi, psikolojik sorunlarla beraber ruhsal sağlığın bozulması ve yetişkinlikte suça yatkınlık gibi birçok etki meydana getirdiği fark edilmiştir (Atalay, 2006).

Ortaöğretime devam eden 436 öğrenciyle yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında iyi bir statüye sahip olamamış ve ev kadınlığı rolünden kurtulamamış annelerin, çocuklarından iyi bir meslek sahibi olma ve çok para kazanma beklentilerinin yüksek olmasından kaynaklı duygusal istismar davranışını daha çok görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır (Şimşek, 2010). Diğer taraftan okul öncesi dönemde yapılan çalışımlara bakıldığında öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşleri incelendiğinde olgubilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılarak 10 rehberlik ve psikolojik rehberlik öğretmeniyle çalışıldığı ve bu çalışmada öğretmenlerin istismar ile ilgili bilgi düzeylerinin yüksek olduğu; fakat ihmal ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Ayrıca istismar ve ihmal ile ilgili ailelerin ve öğretmenlerin çocuklara yaklaşımlarıyla ilgili bilgilerinin artırılmasının gerekliliği belirtilmiştir (Pekdoğan ve Bozgün,2018).

Bireylerin çocukluk döneminde daha çok savunmasız oldukları bilinen bir gerçektir. Ne yazık ki okul öncesi kurumlarında görevli yönetici, öğretmen ve destek personeli (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) ile nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılarak 7 bağımsız anaokulunda çalışmakta olan 11 yönetici, 31 okul öncesi öğretmeni, 13 destek eğitim personeli, 8 memur, 5 aşçı, 2 hizmetli, 1 bahçıvan ve 1 servis şoförü yapılan bir çalışmaya göre çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, istismar denince yönetici dışındakilerin cinsel istismarı düşündükleri, tüm personelin ise ihmal ve istismara yönelik bir eğitim almadıkları görülmüştür (Kefeli, 2016).

Yapılan başka bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında görüş ve farkındalık düzeyleri ile ilgili 63 anaokulunda görev yapan 548 öğretmenle çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili anket kullanılarak toplanan veriler sonucunda öğretmenlerin konuyla ilgili yeterince bilgiye sahip olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Barlık, 2018). Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri belirlemeye yönelik yapılan başka bir çalışmada farklı okul seviyelerinde 400 öğretmenle anket yöntemiyle toplanan veriler sonucunda çocukların yaşadıkları olumsuz durumları tanımlamada bilgi yetersizliği yaşadıkları bulgusuna

ulaşılmıştır (Tugay, 2008). Çocukların gelişimi üzerinde bu kadar etkili olan ihmal ve istismarın tanımlanması ne kadar önemli ise de önlenmesi de bir o kadar önemlidir. Nitekim öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin incelendiği bir araştırmada tarama yöntemi kullanılarak 240 öğretmen adayına ulaşıldığı ve bunların sınıf seviyelerine göre bilgi düzeylerinde değişiklik görülse de genel olarak bulgulara bakıldığında öğretmen adayların ihmal ve istismar konusunda tesadüfe bırakılmadan daha fazla bilgilendirilmeleri gerektiği ortaya konmuştur (Kaya, 2017). Yapılan çalışmalar OÇY ile ilgili bir diğer risk faktörünü ailelerin oluşturduğunu göstermektedir. Çocukları için risk faktörü oluşturan ailelerin bu tür durumlardan pek haberdar olmadığı bilinmektedir. Nitekim 4-6 yaş grubundaki çocuklarların 321 ebeveyniyle olumsuz çocukluk yaşantısına dair farkındalığı belirlemek için yapılan çalışmada veli farkındalığı ölçeğiyle veriler toplanmış ve nihayetinde ebeveynlerin istismar konusunda farkındalığının orta düzeyde olduğu anlaşılmış; ebeveynlerin istismar konusunda bilgilerinin arttırılmasına yönelik tedbirler alınması gerektiği vurgulanmıştır (Bozcan, Berkmen, Koran ve Tatlıcalı, 2019).

Yapılan yurt içi çalışmalara bakıldığında OÇY arasından sadece ihmal ve istismara odaklanıldığı ve bunun yanı sıra çalışma yapılan okullarda yönetici, öğretmen ve diğer personelin yeterli bilgiye sahip olmadıkları çok açıkça belirtilmektedir. Bireyin erken çocukluk döneminde yaşadığı travmatik deneyimler (ihmal, istismar ve hane halkı işlev bozuklukları kaynaklı) bireyin fiziksel, ruhsal, sosyal-duygusal ve bilişsel alanlarda etkili olurken sadece bireyi ve aileleri etkilemekle kalmadığı aynı zamanda toplumsal yapıyı, yasal sistemleri ve eğitim sistemini etkileyen bir halk sağlığı sorunu olduğu net bir şekilde belirtilmektedir (Gökler ve Taner, 2004). Tüm bu çalışmalara bakıldığında OÇY'nin genel olarak ele alınması ve net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

2.8. Yurt Dışı Çalışmalar

Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimler bir bireyin tüm gelişim alanlarını etkilediği gibi toplumsal yapı üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Yurt dışı çalışmalara bakıldığında bir birey hayatında sadece olumsuz bir durumla karşılaşacağı gibi aynı zamanda sürekli ve çoklu bir olumsuz durumla da karşılaşmış olabilir. Bu çoklu olumsuz durumların tespiti için Dr. Robert Anda, Dr. David Williamson ve Dr. Felittinin geliştirdiği puanlama sisteminden çıkan verilere

bakıldığında bireyin birden fazla travmatik deneyim yaşadığı görülmüştür. Bu doğrultuda Florida Eyaletinde 64 bin genç ile yapılan araştırmaya göre 17 yaşından sonra suç işlemeye başlayan çoğu gencin çocukluk döneminde birden fazla olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kaldığı görülmüş (Baglivio ve diğ., 2015). Kötü muamele gören ve ihmal edilen çocuklar, içselleştirme sorunları, artan kaygı ve duygusal reaktivite ve duygusal işleme eksiklikleri gibi amigdala üzerindeki etkilerle tutarlı davranışsal ve duygusal zorluklar gösterdiği bilinmektedir. Erken çocukluk döneminde yaşanmış travmatik deneyimlerin uzun vadede entelektüel ve akademik başarı ve IQ üzerindeki etkilerini incelemek için 413 ihmal ve istismara uğramış olan deney grubu ve 286 kişiden oluşan bir kontrol grubu oluşturulmuş. Nihayetinde ulaşılan bulgulara bakıldığında kötü muameleye maruz kalmış bireylerin, cinsiyet, yaş, ırk ve sosyo-ekonomik düzey gibi değişkenler kontrol altına alınmasına rağmen net bir şekilde IQ ve hızlı okuma hızının kontrol grubundan yavaş olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Perez ve Windom, 1994). Okul performansıyla ilgili yapılan başka bir çalışmanın bulgularına göre ihmal ve istismara uğramış olan çocuklarının genelde okul performanslarının, ders notlarının düştüğü, okul devamsızlığı ve okul değiştirme gibi olumsuz durumların oluştuğu bulgusuna rastlanmıştır (Johnsen ve Leiter, 1997).

Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin bireylerin davranışsal ve duygusal problemlerinin kaynağı olduğu düşünüldüğünde, ergenlik dönemi akademik performansının etkilenmemsi mümkün değildir. Bu doğrultuda 2014 kardeş çiftiyle yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında; ilkokul ve liseye devam eden öğrencilerin kötü muamele sonucunda okul performanslarında düşüş meydana geleceği ve bu durumdaki öğrencilerin geçmiş yaşantılarında veya halen devam eden kötü muamelenin olabileceği eğitimciler tarafından göz önünde bulundurması gerektiği yönündedir (Slade ve Wissow, 2007). Yapılan araştırmalar OÇY'nin bireyin gelişiminin birçok alanında olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığını gösterirken aynı zamanda büyük bir halk sağlığı sorunun da ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Eğitim bilimleri ve sosyal bilimlerde yapılan çalışmalara bakıldığında ise lise ve erken ergenlik döneminde kötü muameleye maruz kalmış bireylerde akademik başarısızlık, ego dayanıklığı ve sosyal becerilerinin olumsuz etkilendiği görülmektedir. Akademik başarısızlığın ve okul terkinin en önemli yordayıcılarından birinin devamsızlık olduğu düşünüldüğünde ortalama yaşı 14 olan 1316 ergenle yapılan boylamasal bir çalışmanın bulgularına göre kötü muamele görmüş olan bireylerin okula devamsızlıklarının çok daha fazla ve ailelerinin de sosyo-ekonomik olarak yetersiz düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer önemli bulgu ise

erken ergenlik dönemindeki bireylerin risk faktörlerine daha duyarlı olduğu dolayısıyla kötü muamele ve istismara uğrayan çocukların okula devamsızlıkları ile psikosomatik semptomlar, ilaç kullanımı, depresyon, anksiyete bozuklukları, düşük benlik saygısı ve antisosyalik gibi sorunlarla yakından ilişkili olduğu görülmüştür (Eger ve diğ, 2003; Ek ve Erikson, 2013; Thomton, Darmody ve Mccoy, 2013; akt. Fahlke, Berglund ve Hagborg, 2018). Akademik başarısızlık okul performansıyla paralel bir şekilde yürümektedir. Ortaokul kız öğrencileriyle yapılan çalışmanın bulgularına göre araştırmaya katılan 200 katılımcının %29'nun fiziksel ihmale uğradığını belirtmiş ve bu öğrencilerin akademik performansının daha düşük olduğu görülmüştür. Bir başka bulguda ise fiziksel ihmalin dünya çapında bir sorun olduğu vurgusu yapılmıştır (Elarousy ve Shaqiqi, 2017). Yapılan tüm bu çalışmalara bakıldığında bireyi yaşantısında karşılaşacağı olumsuz durumlara karşı korumak pek mümkün görünmeyebilir; fakat yapılan araştırmalar bu tür olumsuz durumların bireyin kaderi olmadığı gibi bu döngünün de kırılmasının mümkün olduğu yönündedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örneklem grubu, veri toplama araçlarıyla ilgili açıklamalar ve verilerin analizine dair başlıklar bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) olumsuz çocukluk yaşantıları (OÇY) ile ilgili farkındalık düzeylerine dair yeterlilik algılarını ve tercih ettikleri müdahale stratejilerini saptamaktır. Bu doğrultuda araştırmanın problemini yanıtlayabilmek için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli çerçevesinde betimsel, nedensel karşılaştırma ve korelasyon desenleri kullanılmıştır. Betimsel tarama, toplumun veya olgunun özelliklerini tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamaya çalışan geçmişte ya da halen var olan bir durumu olabildiğince ortaya koymak için uygun bir desendir (Karasar, 2005) ve birinci araştırma sorusu ile üçüncü araştırma sorunun yanıtlanmasında kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırma, gruplar arasında var olan veya daha önce gerçekleşmiş farklılıklarının olası nedenini ortaya çıkaran bir desendir (Salkind, 2010) ve ikinci araştırma sorusunun yanıtlanmasında kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin varlığını, gücünü ve yönünü saptamak için uygun bir desendir (Paul, Rajiva ve Chant, 2015) ve dördüncü araştırma sorusunun yanıtlanmasında kullanılmıştır.

3.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları 2020–2021 eğitim-öğretim yılı, Adıyaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bağımsız anaokulunda çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinden (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) oluşmaktadır; fakat bir anaokulu çalışmaya gönüllü olmamıştır. Bu çalışmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri altında yer alan amaçlı örnekleme yaklaşımından maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yönteminin seçilmesindeki temel gerekçe araştırmacının bilgi açısından zengin olan durumlar

üzerinde derinlemesine araştırma olanağı sunmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2018). Maksimum örnekleminin kullanılması ise birbirinden mümkün olduğunca farklı olan vakaları bularak maksimum bir varyasyon örneği oluşturup, varyasyon örnekleminin kullanılmasıyla çeşitli bağlamlarda farklı paydaşların deneyimlerini elde etmektir. Böylelikle farklı deneyimleri bütüncül bir yapıyla ortaya koymak için maksimum varyasyon örneklemesi kullanılabilinir (Suri, 2011). Adıyaman il merkezindeki anaokullarının seçilmesinde belirleyici faktör ise örneklem grubuna ulaşılabilirliğinin kolay olmasıdır. Çalışma gruplarına ilişkin bazı betimsel değerler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri (N=78)

Katılımcıların Cinsiyeti	x̄	ss	n	%
Kadın			75	96.2
Erkek			3	3.8
Yaş				
Kadın	36.55	4.46		
Erkek	36.67	4.72		
Medeni Halleri				
Evli	74			
Evli Olmayan	4			
Alan Deneyimi				
1-9 yıl			19	25
9-11 yıl			38	50
11-15 yıl			19	25
OÇY İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu				
Evet			9	12
Hayır			69	88
OÇY İle İlgili Üniversitede Ders Alma Durumu				
Evet			6	8
Hayır			72	92

Öğretmenlerin demografik özeliklerine bakıldığında kadın sayısının erkeklere oranla daha fazla olduğu, çoğunluğunun evli ve ortalama yaşlarının hem kadınlarda hem de erkeklerde 37 olduğu görülmektedir. Çalışma grubumuzu oluşturan öğretmenlerin kıdem yıllarına bakıldığında mesleki olarak iyi bir tecrübeye sahip oldukları en az olan %25'nin 9 yıl en fazla olan %25'nin 15 yıla yakın alan tecrübesine sahip olmalarından anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin OÇY ile ilgili hizmet içi ve üniversite eğitimi alma

durumlarına bakıldığında, hizmet içi eğitim alanların sadece %12'si konuyla ilgili eğitim aldığı görülürken %88'in ise konuyla ilgili eğitim almadığı görülmektedir. Yine üniversite eğitimi boyunca konuyla ilgili eğitim alanlara bakıldığında sadece %8'in eğitim aldığı yine %92'nini herhangi bir eğitim almadığı görülmektedir.

Tablo 2

Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özelikleri (N=23)

Katılımcıların Cinsiyeti	x̄	ss	n	%
Kadın			8	35
Erkek			15	65
Yaş				
Kadın	44.88	6.28		
Erkek	37.27	5.36		
Medeni Halleri				
Evli	18			
Evli Olmayan	5			
Aynı Kurumdaki Alan Deneyimi				
1-4 yıl			22	100
9-11 yıl				
11-15 yıl				
OÇY ile İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu				
Evet			7	31
Hayır			16	69
OÇY ile İlgili Üniversitede Ders Alma Durumu				
Evet			3	14
Hayır			19	86

Eğitim yöneticilerinin demografik özeliklerine bakıldığında erkek yöneticilerinin çoğunluğunun evli ve yaş ortalamalarının kadınlarda 45 erkeklerde 37 olduğu görülmektedir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde örneklem grubumuzu oluşturan eğitim yöneticilerinin en az mesleki tecrübeye sahip olanların yaklaşık olarak 5 en çok ise 11 yıl olduğu görülmektedir. Ayrıca aynı kurumda çalışma yıllarına bakıldığında %25'inin bir ve %75'inin ise dört yıl olduğu görülmektedir. Çalışma grubumuzu oluşturan yöneticilerin OÇY ile ilgili hizmet içi ve üniversitede eğitim alma durumlarına bakıldığında hizmet içi eğitim alanların en az %31'inin konuyla ilgili eğitim aldığı

görülürken, %69'unun ise konuyla ilgili eğitim almadığı görülmektedir. Yine üniversite eğitimi boyunca konuyla ilgili eğitim alanlara bakıldığında sadece %14'nün eğitim aldığı %86'sının herhangi bir eğitim almadığı görülmektedir.

Tablo 3

Destek Personelinin Demografik Özelikleri (N=40)

Katılımcıların Cinsiyeti	x̄	ss	n	%
Kadın			18	55
Erkek			22	45
Yaş				
Kadın	37.10	8.40		
Erkek	42.24	7.95		
Medeni Halleri				
Evli			35	87
Evli Olmayan			5	13
Eğitim Durumu				
İlkokul			8	20
Ortaokul			7	17.5
Lise			18	45
Üniversite			7	17.5
Aynı Kurumdaki Alan Deneyimi				
1-4 yıl			22	100
9-11 yıl				
11-15 yıl				
OÇY ile İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu				
Evet			3	8
Hayır			37	92

Destek personelinin (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) demografik özeliklerine bakıldığında kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğu, çoğunluğunun lise mezunu ve evli olduğu ayrıca yaş ortalamalarının erkeklerde 42 kadınlarda ise 37 civarında olduğu görülmektedir. Çalışma grubumuzu oluşturan destek personelinin OÇY ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına bakıldığında hizmet içi eğitim alanların en az %8'inin konuyla ilgili eğitim aldığı görülürken, %92'sinin ise konuyla ilgili eğitim almadığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler, demografik bilgi formu, çocukluk yaşantıları tespit yeterliliği anketi, çocukluk yaşantıları olası müdahale anketi ve öğretmen yetkinlik ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Eğitim yöneticisi ve destek personeline (servis şoförü, aşçı, hizmetli,

güvenlik görevlisi ve memurlar) yönelik hazırlanan anketin ikinci kısmında OÇY tespit yeterliliği ve üçüncü kısımda OÇY farkındalığı ve olası bir durumunda müdahaleye yönelik sorular içerirken, öğretmenlere yönelik hazırlanan anketin ikinci bölümünde öğretmenin mesleki yetkinliği, üçüncü kısımda OÇY tespit yeterliliği ve son olarak dördüncü kısımda OÇY farkındalığı ve müdahale ile ilgili sorular bulunmaktadır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeline ait bazı bilgileri toplamak için danışman ve araştırmacı tarafından her katılımcı grup için ayrı ayrı kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Öğretmenler için hazırlanan form, cinsiyeti, yaşı, medeni hali, çocuğunun olup olmadığı, OÇY ile ilgili üniversitede herhangi bir eğitim alma durumu ve çalıştığı okulla ilgili olmak üzere eğitim hayatını tanımlayan toplamda 20 sorudan oluşmuştur. Eğitim yöneticileri formu yine cinsiyeti, yaşı medeni hali, çocuğunun olup olmadığı, eğitim durumu ve çalıştığı okulla ilgili olmak üzere eğitim hayatını tanımlayan toplamda 19 tanımlayıcı sorudan oluşmuştur. Son olarak destek personeli formu yine cinsiyeti, yaşı medeni hali, çocuğunun olup olmadığı, eğitim durumu ve çalıştığı okulla ilgili olmak üzere eğitim hayatını tanımlayan toplamda 13 sorudan oluşmuştur.

3.3.2. Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Anketi

Çocukluk yaşantıları tespit yeterliliği anketi (Ulukol, 2013) çocukla etkileşim halinde olan eğitim yöneticisi, öğretmenler ve destek personelinin çocukların olumsuz yaşantılara maruz kalması durumunda bu tür olumsuz durumları tespit etmede kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Toplam 23 sorudan oluşan anket incelendiği zaman kuramsal olarak üç alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Birinci boyutta aile içi işlevsizlikleri tespit etme ile ilgili; ikinci boyutta duygusal ihmal ve fiziksel istismarı tespit etme ile ilgili; üçüncü boyutta ise cinsel istismarı tespit etme ile ilgili sorular yer almaktadır. Her boyut altındaki sorular çok yeterli, yeterli, kısmen yeterli, yeterli değil ve hiç yeterli değil seçeneklerini içeren beşli likert tarzı sorulardan oluşmaktadır. Bu anket tüm katılımcılara uygulanmıştır.

3.3.3. Öğretmen Yetkinlik Ölçeği

Öğretmen yetkinlik ölçeği, çocukla etkileşim halinde olan öğretmenlerin okuldaki çocuklardan birinin olumsuz bir duruma maruz kalması halinde öğretmenlerin mesleki becerilerini bu durumu tespit etmede ne kadar yeterli olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmış ve Türkçe'ye uyarlanmıştır (Özgün, 2005). Toplam 11 sorudan oluşan ölçek iki alt boyuttan oluşmakta olup aile etkisi karşısında yetkinlik ve öğretmen mesleki öz yetkinlik boyutlarını içermektedir. Bu ölçek sadece öğretmenlere uygulanmıştır. Her boyuttaki sorular kesinlikle doğru, doğru, kararsızım, yanlış ve kesinlikle yanlış seçeneklerini içeren beşli likert tarzı sorulardan oluşmaktadır.

3.3.4. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Olası Müdahaleler Anketi

OÇY'ye olası müdahaleler anketi kullanılmıştır (Toraman, 1998). Anket bir bireyin çevresindeki kişilerin, olumsuz tutum ve davranışlar neticesinde maruz kaldığı travmatik deneyimler karşısında okulda görevli olan öğretmen, yönetici ve destek personelinin ne gibi müdahalede bulunmayı tercih edeceklerini saptamak amacıyla kullanılmıştır. Anket 11 soru ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcının, okuldaki çocuklardan birinin olumsuz çocukluk yaşantısına maruz kaldığını fark ettiğinde veya bu konuda duyum aldığında nasıl bir tepkide bulunacağını tespit ederken, ikinci bölüm ise olumsuzluğu fark eden veya duyum alan katılımcının bildirimde bulunmayı tercih etmesi halinde nereye bildirimde bulunacağını belirlemeyi amaçlamıştır.

3.5. Verilerin Toplanması ve Etik Önlemler

Araştırma ile ilgili çalışmalara başlanmadan önce; Adıyaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar yapılıp öncelikle gerekli yasal izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra okul müdürleri ile görüşülerek araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Okul müdürlerinin onayından sonra ön görüşme için tarih belirlenmiştir. Veri toplanılacak olan okullar ziyaret edilmiş ve katılımcılara araştırmanın amacı, süreci, işlemleri, ne kadar süreceği, araştırmacılar ve gerektiği durumda katılımcıların onlara nasıl ulaşacağı ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Bir okul Covid-19 salgınından dolayı çalışmaya katılmayacaklarını belirttiği için uygulama dışı bırakılmış toplamda 23 yönetici, 78 öğretmen ve 40 destek personeline (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) ulaşılmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Ölçek ve anketler

dağıtılmadan önce çalışmaya katılmanın gönüllük esasına dayalı olduğu, ankette kimliklerini tanımlayacak herhangi bir soruya yer verilmediği, yanıtlarının araştırma dışında başka hiçbir amaçla kullanılmayacağı ve danışman dışında kimseyle paylaşılmayacağı, araştırma sırasında herhangi bir aşamada istemleri durumunda çekilebilecekleri, çalışma ile ilgili hem kişisel hem de mesleki yönden herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacakları net bir şekilde belirtilmiş ve katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır. Ölçek ve anketler okul yönetiminin ve katılımcılar için uygun olan bir tarihte dağıtılmış ve bir hafta sonra toplanacak şekilde iki aşamalı olarak yürütülmüştür. Tüm ölçek ve anketler toplandıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir. Anketler toplanırken karışık toplanmış, kişinin kimliğinin gizliliği yönünde her türlü önlem alınmıştır.

3.5.1. Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analizine geçilmeden önce veriler tam ve doğru bir şekilde analiz programına aktarılmış ve sonrasında eksik veriler belirlenmiştir. Eksik veriler yüzdesi %5 geçmediği için madde ortalaması yöntemiyle ortalamalar alınmış ve eksik veriler tamamlanmıştır. Analizlere geçilmeden önce örneklemlerimizin dağılımları ile normal dağılım arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla çarpıklık, basıklık ve anlamlılık değerleri kontrol edilmiş bu doğrultuda normallik testi yapılmıştır.

3.6. Öğretmen Mesleki Yetkinlik Puan Ortalaması Normallik Testi

Bu çalışmada öğretmenlerin mesleki yetkinlik düzeyleri ile OÇY tespit yeterliiği arasındaki ilişkiyi görebilmek için öğretmen mesleki yetkinlik ölçeği uygulanmıştır. Ölçek incelendiğinde iki alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Birinci boyut öğretmen mesleki öz yetkinlik, ikinci boyut aile kaynaklı risk faktörleridir. Aşağıdaki tabloda ölçeğin analizlere geçilmeden önce ölçeğin alt boyutları ile beraber verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini (+1.96 ve -1.96) tespit etmek amacıyla çarpıklık, basıklık ve anlamlılık değerleri kontrol edilmiş bu doğrultuda normallik testi yapılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin kendi standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen verilerin +1.96 ila -1.96 arasında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Can, 2014).

Tablo 4

Öğretmen Mesleki Yetkinlik Ölçeği Normallik Testi

Ölçüm Aracı	Boyut	N	Çarpıklık	Basıklık	sd	s	Shapiro-Wilks p
Mesleki Yetkinlik	Mesleki Öz Yetkinlik	78	-0.28	0.50	0.35	0.27 0.54	.22
	Mesleki Dönüştürme İnancı	78	0.30	0.63	0.65	0.27 0.54	.05

Analiz sonucunda öğretmen mesleki yetkinlik (p=0,22) ve aile kaynaklı risk faktörleri (p=0,05) normallik testinde elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) aralığında olduğu; fakat öğretmen mesleki öz yetkinliğinin (p<0,05) normallik analizinde çok az da olsa normal dağılım göstermediği görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere bu çalışmada veri toplama grubu olan öğretmenler ile normal dağılım arasında çok büyük bir farkın olmadığı istatistiksel olarak da desteklenmektedir.

3.7. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Alt Boyutları

OÇY tespit yeterliliği ölçeği incelendiği zaman kuramsal olarak üç alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. 1. Boyutta 11 madde, Aile İçi işlevsizlikler, 2. Boyutta 9 madde, Duygusal ihmal ve Fiziksel istismar, 3, Boyutta ise 3 maddenin cinsel istismar çatısı altında yoğunlaştığı görülmektedir. Her boyut için normallik testi yapılmış ve aşağıda ayrı tablolarda verilmiştir.

Tablo 5

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Alt Boyutu Normallik Analizi Tablosu

Ölçüm Aracı	Boyut	N	Çarpıklık	Basıklık	sd	s	Shapiro -Wilks p
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği	Aİ Tespit Yeterliliği Öğretmen Formu	78	0.30	0.05	0.83	0.27 0.53	.07
	Aİ Tespit Yeterliliği Eğitim Yöneticisi Formu	23	0.45	-0.03	0.66	0.48 0.93	.54
	Aİ Tespit Yeterliliği Destek Personeli Formu	40	0.20	-0.52	0.89	0.37 0.73	.17

Analiz sonucunda öğretmen (p=0,07), eğitim yöneticisi (p=0,54) ve destek personeli (p=0,17) için birinci boyutta yer alan OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler normallik testinde elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) aralığında olduğu görülmektedir. Bu da bize gösteriyor ki beraber çalıştığımız örneklem grubumuz ile normal dağılım arasında fark olmadığı istatistiksel olarak desteklenmektedir.

Tablo 6

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Alt Boyutu Normallik Testi Tablosu

Ölçüm Aracı	Boyut	N	Çarpıklık	Basıklık	sd	s	Shapiro-Wilks p
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği	DFİ Tespit Yeterliliği Öğretmen Formu	78	-1.03	2.23	0.61	0.27 0.53	.00
	DFİ Tespit Yeterliliği Eğitim Yöneticisi Formu	23	-0.51	-0.16	0.64	0.48 0.93	.14
	DFİ Tespit Yeterliliği Destek Personeli Formu	40	-0.71	-0.34	1.18	0.37 0.73	.00

Bu çalışmada Adıyaman il örneğinde çalıştığımız örneklem grubu ile normal dağılım karşılaştırıldığında, ölçeğin ikinci boyutunda yer alan OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar normallik analizinde sonucunda yöneticiler (p=0,14) için elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) aralığında olduğu; fakat öğretmenler (p<0,05) ve destek personeli (p<0,05) için normallik testinde elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) aralığında olmadığı görülmektedir.

Tablo 7

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Cinsel İstismar (Cİ) Alt Boyutu Normallik Testi

Ölçüm Aracı	Boyut	N	Çarpıklık	Basıklık	sd	s	Shapiro-Wilks p
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği	Cİ Tespit Yeterliliği Öğretmen Formu	78	-0.38	-0.01	1	0.27 0.53	.00
	Cİ Tespit Yeterliliği Eğitim Yöneticisi Formu	23	-0.20	-1.00	0.90	0.48 0.93	.05
	Cİ Tespit Yeterliliği Destek Personeli Formu	40	-0.82	-0.73	1.4	0.37 0.73	.00

Yine ölçeğin son boyut olan OÇY tespit yeterliliği cinsel istismar analizlerinde öğretmenler ve yöneticiler için elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) normal aralıkta olduğu; fakat öğretmenlerin anlamlılık değerinin ($p<0,05$) normal aralıkta olmadığı görülmüştür. Destek personeli için elde edilen değerlerin standart hata değerleriyle bölünmesiyle ulaşılan sonuçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin normallik için kabul edilen (+1,96 ila -1,96) aralıkta olmadığı görülmüştür. Tabloda görüldüğü üzere bu çalışma için seçilen örneklem grubunda yer alan öğretmen ve eğitim yöneticileri ile normal dağılım arasında fark olmadığı görülürken destek personelinde fark görülebilmektedir.

3.8. Geçerlilik Analizleri

Bu çalışmada kullanılan öğretmen yetkinlik ölçeği ve OÇY tespit ile ilgili örneklem uygunluğu geçerlilik analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

3.8.1. Öğretmen Yetkinlik Ölçeği İçin Yapı Geçerlilik Analizi

Araştırmalarda gerekli örneklem büyüklüğüne ulaşmak araştırmanın önemli unsurlarından biridir. Bu araştırmada bunun sağlanıp sağlanmadığını görmek için geçerlilik analizleri yapılmış ve aşağıda tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 8

Öğretmen Yetkinlik Ölçeği İçin KMO ve Bartlett's Test Tablosu

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluğu Ölçüsü	.60
Bartlett’s Küresellik Testi Yaklaşık Ki Kare Değeri	204.23
Serbestlik Derecesi (sd)	45
Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	.00

Verilere bakıldığında öğretmen yetkinlik ölçeği için yapılan geçerlilik analizinde Kaiser verisinin (0,60>0,50) p değerinden büyük olduğu görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere öğretmen yetkinlik ölçeği için gerekli olan örneklem grubuna ulaşıldığı istatistiksel olarak da desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

3.8.2 Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Geçerlilik Analizi

Çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY tespit yeterliliği ilgili gerekli örneklem grubuna ulaşılıp ulaşılmadığını tespit etmek için geçerlilik analizi yapılmıştır.

Tablo 9

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği İçin KMO ve Bartlett's Test Tablosu

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluğu Ölçüsü	.92
Bartlett’s Küresellik Testi Yaklaşık Ki Kare Değeri	3060
Serbestlik Derecesi (sd)	210
Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	.00

Yapılan analiz sonucunda OÇY tespit yeterliliği ilgili Kaiser verisinin 0,92>0,50 olduğu görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere OÇY tespit yeterliliği ölçeği için gerekli olan örneklem grubuna ulaşıldığı istatistiksel olarak da desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ölçek incelendiğinde üç alt boyuttan oluştuğu açımlayıcı faktör analiziyle ortaya konmuş ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Anketi Açımlayıcı Faktör Analizi

			Döndürme Sonrası Yük Değeri		
Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör Yük Değeri	Aile İçi İşlevsizlikler	Duygusal, Fiziksel, İhmal ve İstismar	Cinsel İstismar
1	0.76	0.75		0.79	
2	0.89	0.77		0.80	
3	0.97	0.83		0.82	
4	1.03	0.86		0.81	
5	1.04	0.67		0.52	
6	0.54	0.56		0.59	
7	0.67	0.65		0.63	
21	0.74	0.66		0.60	
22	0.83	0.70		0.63	
9	1.00	0.74			0.74
10	1.28	0.89			0.89
11	1.38	0.89			0.88
8	0.66	0.65	0.58		
12	0.90	0.69	0.66		
13	1.06	0.77	0.72		
14	1.08	0.76	0.73		
15	1.00	0.76	0.82		
16	1.05	0.81	0.87		
17	0.88	0.77	0.82		
18	0.99	0.74	0.84		
19	0.81	0.66	0.67		
20	0.64	0.63	0.69		
23	0.90	0.65	0.74		

Açıklanan Varyans
Toplam: %73.69
Aile İçi İşlevsizlikler: %31.79
Duygusal, Fiziksel, İhmal ve İstismar: %22.98
Cinsel İstismar: %18.92

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen olumsuz çocukluk yaşantıları tespit yeterliliği anketinin üç faktörlü olduğu görülmektedir. Faktörlerden birinci ölçeğe ilişkin toplam varyansın %31,69'unu, ikinci faktör %22,98'ini ve üçüncü faktör %18,92'sini açıklamaktadır. Üç faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans %73,69'dur. Faktör döndürme sonrası, birinci faktörün 9 maddeden (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 21 ve 22), ikinci faktörün 11 maddeden (8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 23) ve üçüncü faktörün 3 maddeden (9, 10, 11) oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktördeki yük değeri 0,58 ile 0,87; ikinci faktördeki yük değeri 0,52 ile 0,82; üçüncü faktördeki yük değeri ise 0,74 ile 0,89 arasında değişmektedir.

3.9. Güvenirlilik

Bu çalışmada kullanılan tüm ölçüm araçlarındaki maddelerin iç tutarlılığını belirleyebilmek için öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli için güvenirlilik analizi yapılmıştır. Güvenirlilik (Cronbach's Alpha) puanlarının tamamı Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11
Ölçüm Araçları İçin Güvenirlilik (Cronbach's Alpha) Analizi (N=141)

Ölçüm Aracı	*Güvenirlilik Puanları (Cronbach Alfa Değerleri)*
Öğretmen Mesleki Yetkinlik	
Aile Etkisi Karşısında Yetkinlik (5)	.55
Öğretmen Öz Yetkinlik (5)	.72
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Ölçüm Aracı	
Aile İçi İşlevsizlikler Tespit Yeterliliği (11)	.95
Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar Tespit Yeterliliği (9)	.94
Cinsel İstismar Tespit Yeterliliği (3)	.94

Not. Madde sayıları parantez içinde verilmiştir.

Veri toplama araçlarından öğretmen yetkinlik ölçeği alt boyutları için yapılan güvenirlilik analizinde öğretmenlerin aile kaynaklı risk faktörleri alt boyutu için güvenirlilik düzeyi (0,55) düşük olsa da kabul edilir düzeyde olduğu ve öğretmen öz yetkinlik alt boyut güvenirlilik düzeyinin (0,72) yüksek olduğu görülmektedir. Yine öğretmenler, eğitim yöneticileri ve destek personeli için yapılan OÇY tespit yeterliliği

alt boyutları güvenirlilik analizlerine bakıldığında OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler (0,95), OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar ile OÇY tespit yeterliliği cinsel istismar (0,94) güvenirlilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin olumsuz çocukluk yaşantılarına (OÇY) ilişkin farkındalık ve müdahale stratejileri ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın bu bölümünde araştırma gruplarından elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda araştırma sorularına ilişkin bulgular kapsamında tablo ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterlilikleri Ne Düzeydedir Sorusuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci araştırma sorusu olan; "Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan; okul öncesi öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY ile ilgili farkındalık düzeyleri nedir?" araştırma soruna yönelik yanıtları bulmak için veriler analiz edilmiştir.

Tablo 12

Katılımcıların Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minimum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu

Gruplar	N	$\bar{X}$	Min	Max	ss
Öğretmen	78	3.55	1.78	5.00	0.68
Eğitim Yöneticisi	23	3.86	2.52	5.00	0.60
Destek Personeli	40	2.34	1.00	4.61	0.99

Okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin (servis şoförü, aşçı, hizmetli, güvenlik görevlisi ve memurlar) olumsuz çocukluk yaşantılarına ilişkin tespit yeterliliği ile ilgili kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini "hiç yeterli değil, yeterli değil, kısmen yeterli, yeterli, çok yeterli" şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında muhtemel

olumsuz bir durum karşısında öğretmenlerin kendilerini “kısmen yeterli”, yöneticilerin “yeterli” ve destek personelinin ise “yeterli değil” şeklinde tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Farklı boyutlardaki yeterlilik düzeyleri de Tablo 13’te incelenmiştir.

Tablo 13

Katılımcıların Aile İçi İşlevsizlikler Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minimum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu

Gruplar	$\bar{X}$	Min	Max	ss
Öğretmen	3.18	1.18	5.00	0.83
Eğitim Yöneticisi	3.64	2.45	5.00	0.66
Destek Personeli	2.44	1.00	4.27	0.89

Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin olumsuz çocukluk yaşantılarına ilişkin tespit yeterliliği ile ilgili kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini “hiç yeterli değil, yeterli değil, kısmen yeterli, yeterli, çok yeterli” şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında aile içi işlevsizliklerden kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durum karşısında öğretmenlerin kendilerini “kısmen yeterli”, yöneticilerin “yeterli” ve destek personelinin ise “yeterli değil” şeklinde tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 14

Katılımcıların Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minimum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu

Gruplar	$\bar{X}$	Min	Max	ss
Öğretmen	4.05	1.67	5.00	0.61
Eğitim Yöneticisi	4.13	2.78	5.00	0.64
Destek Personeli	3.33	1.00	5.00	1.18

Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin duygusal, fiziksel ihmal ve istismar tespit yeterliliğine ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini "hiç yeterli değil, yeterli değil, kısmen yeterli, yeterli ve çok yeterli" şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında duygusal, fiziksel ihmal ve istismar kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durum karşısında öğretmen ve yöneticilerin kendilerini "yeterli", destek personelinin ise " kısmen yeterli" gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda katılımcıların cinsel istismarı tespit etmeyle ilgili tanımlayıcı değerleri tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15

Katılımcıların Cinsel İstismar Tespit Yeterliliğine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Minimum, Maksimum ve Standart Sapma Tablosu

Gruplar	$\bar{X}$	Min	Max	ss
Öğretmen	3.40	1.00	5.00	1.00
Eğitim Yöneticisi	3.82	2.00	5.00	0.90
Destek Personeli	3.60	1.00	5.00	1.42

Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin cinsel istismar tespit yeterliliğine ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini "hiç yeterli değil, yeterli değil, kısmen yeterli, yeterli, çok yeterli" şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında cinsel istismar kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durum karşısında öğretmenlerin "kısmen yeterli", yönetici ve destek personelinin kendilerini "yeterli" gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Hem alt boyutlarda hem de toplam puanda kurum çalışanlarının OÇY düzeyleri aritmetik ortalamalarında farklılaşmalar görülmektedir. Yöneticilerin genel olarak aritmetik ortalamalarının daha yüksek, öğretmenlerin görece olarak daha düşük, en düşük ortalamaların ise destek personeline ait olduğu görülmektedir. Bu ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlılığını sınamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

4.2. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarını Saptama Düzeylerine İlişkin Belirgin Fark Var Mıdır Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın ikinci araştırma sorusu olan okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan; "okul öncesi öğretmenleri, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY ile ilgili farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? " sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma sorusu ile ilgili öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla paremetrik olmayan testler yapılmış ve sonuçlar tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Öğretmenler, Eğitim Yöneticileri ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi

Ölçüm Aracı	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	75.21	2	21.08	.00
	Eğitim Yöneticisi	23	95.54			
	Destek Personeli	40	48.69			
	Toplam	141				

Öğretmenler, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Test sonuçları üç grubun OÇY tespit yeterliliği açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir (X^2=21.08, p<0,01). Farklılaşmanın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili Mann Whitney U testleri yapılmış, sonuçlar tablo 17 de gösterilmiştir.

Tablo 17

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Mann-Whitney U Testi

Ölçüm Aracı	Okuldaki Görevi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	U	p
Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	47.21	3682.50			
	Eğitim Yöneticisi	23	63.85	1468.50	-2.39	601.50	.01
	Öğretmen	78	67.49	5264.50	-3.54	936.50	00
	Destek Personeli	40	43.91	1756.50			
	Eğitim Yöneticisi	23	43.70	1005	-3.84	191	.00
	Destek Personeli	40	25.28	1011			

Hangi katılımcı gruplarının OÇY tespit yeterliliği açısından farklılaştığını ortaya koymak amacıyla ikili Mann Whitney- U testleri yapılmıştır. Yapılan test sonucunda öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Destek personelinin OÇY tespit yeterliliğinin hem öğretmen (U=936,50, p<,05) hem eğitim yöneticileriyle (U=191, p<,05) karşılaştırıldıklarında belirgin bir şekilde daha düşük olduğu saptanmıştır. OÇY formu incelendiği zaman kendi içerisinde üç alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Bu alt boyutlara ait analizler aşağıda yer alan tablolarda verilmiştir.

Tablo 18

Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi

Ölçüm Aracı	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	76.44			
	Eğitim Yöneticisi	23	99.13			
	Destek Personeli	40	44.21	2	29.53	.00
	Toplam	141				

Öğretmenler, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup

olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları üç grubun OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir (X^2=29,53, p<0,01). Farklılaşmalrın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili Mann Whitney U testleri yapılmış, sonuçlar tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Aile İçi (Aİ) İşlevsizlikler Mann-Whitney U Testi

Ölçüm Aracı	Okuldaki Görevi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	U	p
Aile İçi İşlevsizlikler (Aİ) Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	46.93	3660.50			
	Eğitim Yöneticisi	23	64.80	1490.50	-2.57	579.50	.01
	Öğretmen	78	69.01	5383	-4.22	818	00
	Destek Personeli	40	40.95	1638			
	Eğitim Yöneticisi	23	46.33	1065.50	-4.70	130.50	.00
	Destek Personeli	40	23.76	950.50			

Tabloda hangi grupların OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler açısından farklılaştığını ortaya koymak amacıyla ikili Mann Whitney- U testleri yapılmıştır. Yapılan test sonucunda öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler açısından fark olduğu görülmüştür. Ancak destek personelinin (U=130, p<,05) OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler hem öğretmenler (U=579, p<,05). hem de yöneticilerle (U=818.50, p<,05) karşılaştırıldıklarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 20

Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personeli İçin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Tespit Yeterliliği Kruskal Wallis-H Testi

Ölçüm Aracı	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
DFİ Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	78.34	2	15.33	.00
	Eğitim Yöneticisi	23	82.96			
	Destek Personeli	40	49.81			
	Toplam	141				

Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları üç grubun OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir (X^2=15,33, p<,01). Farklılaşmların hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili Mann Whitney U testleri yapılmış, sonuçlar tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar (DFİ) Mann-Whitney U Testi

Ölçüm Aracı	Okuldaki Görevi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	U	p
DFİ Tespit Yeterliliği	Öğretmen	78	50.07	3905.50	-.590	824.50	.55
	Eğitim Yöneticisi	23	54.15	1245.50			
	Öğretmen	78	67.77	5286	-3.67	915	.00
	Destek Personeli	40	43.38	1735			
	Eğitim Yöneticisi	23	40.80	938.50	-2.89	257	.04
	Destek Personeli	40	26.94	1077.50			

Tabloda hangi grupların OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından farklılaştığını ortaya koymak amacıyla ikili Mann Whitney- U testleri yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenler ile eğitim yöneticileri arasında OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından bir fark olmadığı (p=,55) görülmüştür. Ancak destek personelinin OÇY tespit yeterliliğinin hem öğretmenler (U=915, p<,01) hem de eğitim yöneticileri ile (U=824,50, p<,01) karşılaştırıldıklarında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Son olarak alt boyutlardan biri olan OÇY cinsel istismar tespit yeterliliği gruplar açısından farklılaştığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (X^2=4,20, p>0,5).

4.3. Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Öğretmen, Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Müdahale Tercihlerine İlişkin Bulgular

Öğrenciler her gün yaklaşık günün yarısını okulda geçirmektedirler. Doğal olarak bir öğrenci okulda ya da evde olumsuz bir şeyler yaşamışsa bunu da en iyi gözlemleyecek olan öğretmen ve ebeveynler olacaktır. Bu noktadan hareketle okulda çocuğun olumsuz bir yaşantıya maruz kalmasını gören ve tespit eden okul çalışanlarının neler yaptığına ilişkin betimsel analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 22

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fark Edildiğinde veya Duyum Alındığında Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismar İle İlgili Tercih Edilen Müdahale Yaklaşımı

		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsel İstismar	Öğretmen	0	0	3	2.34	13	10	10	7.8	18	14	28	21.84	38	29.64	66	51.48	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	2	0.46	1	0.23	4	0.92	1	0.23	11	2.53	22	5.06	0	0
	Destek Personeli	0	0	0	0	4	1.6	0	0	2	0.8	0	0	13	5.2	35	14	0	0
Fiziksel İstismar	Öğretmen	0	0	3	2.34	24	18.72	20	15.6	42	32.76	38	29.6	47	36.66	64	49.92	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	3	0.69	3	0.69	11	2.53	4	0.92	15	3.45	15	3.45	2	0.46
	Destek Personeli	0	0	0	0	9	3.6	0	0	3	1.2	0	0	16	6.4	31	12.4	1	0.4
Duygusal İstismar	Öğretmen	0	0	0	0	18	6.24	12	9.36	39	30.42	37	28.86	44	34.32	55	42.9	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	2	0.46	0	0	12	2.76	6	1.38	18	4.14	9	2.07	0	0
	Destek Personeli	0	0	0	0	4	1.6	0	0	3	1.2	0	0	17	6.8	26	10.4	1	0.4

Not. 1 Bir şey yapmaya gerek görmem; **2** Ne yapacağımı bilemem; **3** Diğer öğretmenlerden yardım isterim; **4** Diğer aile üyeleri ile konuşurum; **5** İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum; **6** Çocukla konuşurum; **7** Rehberlik servisine yönlendiririm; **8** Bildirimde bulunurum; **9** Diğer

Çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye müdahale yaklaşımı ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda cinsel istismar ile ilgili olumsuz bir durum fark edildiğinde; öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin en az bir şey yapmaya gerek görmediğini, en çok ise böyle bir durumda bildirimde bulunacağını ve bunu da rehberlik servisine yönlendirerek müdahale edeceğini belirtmiştir. Tabloda görüldüğü üzere fiziksel istismar ile ilgili olumsuz bir durumla karşılaşıldığında öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin en az bir şey yapmaya gerek görmediğini ve en çok ise bildirimde bulunacağını ve bunu ise rehberlik servisine yönlendirerek müdahalede bulunacaklarını belirtmişlerdir. Son olarak duygusal istismar ile ilgili olumsuz bir durumla karşılaşıldığında öğretmen ve destek personelinin en az bir şey yapmaya gerek görmediğini ve en çok ise bildirimde bulunacağını ve bunu ise rehberlik servisine yönlendirerek yapacağını belirtmiştir. Eğitim yöneticilerine bakıldığında en az bir şey yapmaya gerek görmediklerini ve en çok ise ebeveyni ile konuşacaklarını ve rehberlik servisine yönlendirme yaparak müdahalede bulunacaklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak katılımcıların müdahale yaklaşımlarında net bir şekilde benzerlik olduğu görülmektedir.

Tablo 23

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fark Edildiğinde veya Duyum Alındığında Aile İçi İşlevsizlikler İle İlgili Tercih Edilen Müdahale Yaklaşımı

		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ebeveyn İhmal	Öğretmen	1	0.78	1	0.78	8	6.24	11	8.58	41	31.98	28	21.84	37	28.86	46	35.88	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	3	0.69	2	0.46	11	2.53	5	1.15	12	2.76	10	2.3	0	0
	Destek Personeli	1	0.4	1	0.4	4	1.6	0	0	3	1.2	3	1.2	14	5.6	28	11.2	0	0
İçki Problemi Olan Ebeveyn	Öğretmen	1	0.78	4	3.12	9	7.02	16	12.48	24	18.72	26	20.28	38	29.64	48	37.44	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	2	0.46	4	0.92	6	1.38	5	1.15	14	3.22	9	2.07	0	0
	Destek Personeli	0	0	1	0.4	4	1.6	0	0	2	0.8	0	0	24	9.6	25	10	0	0
Uyuşturucu Kullanımı Olan Ebeveyn	Öğretmen	1	0.78	4	3.12	8	6.24	14	10.92	18	14.04	16	12.48	40	31.2	52	40.56	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	0	0	2	0.46	4	0.92	4	0.92	2	0.46	11	2.53	17	3.91	0	0
	Destek Personeli	0	0	0	0	4	1.6	0	0	2	0.8	0	0	16	6.4	30	12	0	0
Boşanmış Ebeveyn	Öğretmen	3	2.34	0	0	5	3.9	14	10.92	42	32.76	31	24.18	42	37.76	29	22.62	1	0.78
	Eğitim Yöneticisi	1	0.23	0	0	2	0.46	5	1.15	10	2.3	5	1.15	16	3.68	3	0.69	0	0
	Destek Personeli	5	2	2	0.8	3	1.2	1	0.4	4	1.6	1	0.4	17	6.8	18	7.2	0	0
Ebeveyn Depresyon	Öğretmen	2	1.56	4	3.12	2	1.56	16	12.48	28	21.84	33	25.74	43	33.54	33	25.75	0	0
	Eğitim Yöneticisi	0	0	1	0.23	2	0.46	5	1.15	6	1.38	6	1.38	17	3.91	7	1.61	0	0
	Destek	0	0	1	0.4	4	1.6	1	0.4	2	0.80	1	0.4	24	9.6	21	8.4	0	0

	Personeli																	
İntihara	Öğretmen	3	2.34	7	5.46	4	3.12	15	11.7	21	16.38	24	18.72	44	34.32	37	28.86	0	0
Teşebbüs	Eğitim	0	0	0	0	2	0.46	4	0.92	4	0.92	3	0.69	14	3.22	11	2.53	0	0
Eden	Yöneticisi																		
Ebeveyn	Destek	1	0.4	3	1.12	2	0.8	1	0.4	3	1.12	2	0.8	22	8.8	21	8.4	0	0
	Personeli																		
Hapse	Öğretmen	6	4.68	3	2.34	3	2.34	17	13.26	31	24.18	23	17.94	36	28.08	31	24.18	0	0
Girmiş veya	Eğitim	2	0.46	1	0.23	2	0.46	3	0.69	5	1.15	3	0.69	16	3.68	4	0.92	0	0
Hapiste	Yöneticisi																		
Olan	Destek	0	0	1	0,4	3	1,2	1	0,4	2	0,8	2	0,8	20	8	20	8	0	0
Ebeveyn	Personeli																		
Sevgi	Öğretmen	0	0	0	0	6	4.68	18	14.04	50	39	39	30.42	53	41.34	15	11.7	0	0
Yoksunluğu	Eğitim	0	0	1	0.23	2	0.46	7	1.61	10	2.3	5	1.15	18	4.14	4	0.92	0	0
Hisseden	Yöneticisi																		
Çocuk	Destek	0	0	0	0	4	1.6	1	0.4	3	1.2	2	0.8	25	10	16	6.4	0	0
	Personeli																		

Not. 1 Bir şey yapmaya gerek görmem; **2** Ne yapacağımı bilemem; **3** Diğer öğretmenlerden yardım isterim; **4** Diğer aile üyeleri ile konuşurum; **5** İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum; **6** Çocukla konuşurum; **7** Rehberlik servisine yönlendiririm; **8** Bildirimde bulunurum; **9** Diğer

Bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye müdahale etme tutumları ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, öretmenler ebeveyn İhmali ile karşılaşılması durumunda çoğu bildirimde bulunacağını belirtirken müdahale noktasında ise ilgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşacağını (%31,98) belirtmişlerdir. Eğitim yöneticileri ile destek personeli ise böyle bir durumda genelde rehberlik servisine yönlendirme yapacaklarını belirtmişlerdir. Tablo incelendiğinde içki problemi olan, uyuşturucu kullanımı olan, boşanmış olan, depresyonda olan, intihara teşebbüs eden, hapse girmiş veya hapiste olan ve sevgi yoksunluğu hisseden çocukla ilgili öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli böyle bir durumda bildirimde bulunacaklarını ve okul rehberlik servisine yönlendirmelerde bulunarak müdahale edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 24

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Cinsel İstismar Bildirim Frekans Tablosu

		Okul İdares		Milli Eğitim Müdürlüğü		Alo 183 Destek Hat		Kolluk Kuvvetleri		Savcılık		Diğerler	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsel İstismar	Öğretmen	64	92.75	17	24.63	17	24.63	15	21.6	4	5.76	1	1.44
	Eğitim Yöneticisi	1	4.54	3	13.63	11	49.94	10	45.4	5	22.7	0	0
	Destek Personeli	30	85.71	1	2.85	2	5.7	6	17.1	2	5.7	1	2.85

Bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'yi bildirmesi ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda cinsel istismar ile ilgili olumsuz bir durum fark edildiğinde; öğretmenler (%92,75) ile destek personeli (%85,71) okul idaresine bildirimde bulunacaklarını belirtirken eğitim yöneticileri (%49,94) Alo 183 sosyal destek hattına bildirimde bulunacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 25

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Fiziksel İstismar Bildirimi Frekans Tablosu

		Okul İdares		Milli Eğitim Müdürlüğ		Alo 183 Destek Hat		Kolluk Kuvvetleri		Savcılık		Diğerle	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Fiziksel İstismar	Öğretmen	63	95.13	5	7.55	16	24.16	11	16.61	4	6	0	0
	Eğitim Yöneticisi	5	33	3	19.8	5	33	7	46.2	3	19.8	0	0
	Destek Personeli	27	92.88	2	6.88	0	0	4	13.76	0	0	0	0

Bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'yi bildirme ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda fiziksel istismar ile ilgili olumsuz bir durum fark edildiğinde; öğretmenler (%95,13) ile destek personeli (%92.88) okul idaresine bildirimde bulunacağını belirtirken eğitim yöneticileri (%46,2) kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunacağını belirtmiştir.

Tablo 26

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Duygusal İstismar Bildirimi Frekans Tablosu

		Okul İdares		Milli Eğitim Müdürlüğ		Alo 183 Destek Hattı		Kolluk Kuvvetler		Savcılık		Diğerle	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Duygusal İstismar	Öğretmen	51	97.92	3	5.76	8	15.36	9	17.28	1	1.92	0	0
	Eğitim Yöneticisi	4	44.44	2	22.22	4	44.44	3	33.33	1	11.11	0	0
	Destek Personeli	27	92.88	0	0	0	0	2	6.88	0	0	0	0

Bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'yi bildirmesi ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda duygusal istismar ile ilgili olumsuz bir durum fark edildiğinde; öğretmenler (%97,92) ile destek personeli (%92,88) okul idaresine bildirimde bulunacağını belirtirken eğitim yöneticileri hem okul idaresine (%44,44) hem de Alo 183 Sosyal destek hattına bildirimde bulunacağını belirtmiştir.

Tablo 27

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Aile İçi İşlevsizlikler Bildirimi Frekans Tablosu

		Okul İdares		Milli Eğiti Müdürlüği		Alo 183 Destek Hatt		Kolluk Kuvvetleri		Savcılık		Diğerleri	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ebeveyn İhmal	Öğretmen	44	93.28	3	6.36	6	12.72	6	12.72	1	2.12	0	0
	Eğitim Yöneticisi	3	30	2	20	5	50	3	30	1	10	0	0
	Destek Personeli	26	92.82	0	0	0	0	1	3.57	0	0	1	3.57
İçki Problemi Olan Ebeneyn	Öğretmen	45	93.6	1	2.08	6	12.48	3	6.24	1	2.08	0	0
	Eğitim Yöneticisi	3	37.14	2	14.28	6	42.84	1	7.14	0	0	0	0
	Destek Personeli	24	96	0	0	2	8	0	0	0	0	0	0
Uyuşturucu Kullanımı Olan Ebeveyn	Öğretmen	51	92.31	3	5.43	6	10.86	7	12.67	4	7.24	0	0
	Eğitim Yöneticisi	3	18.75	3	18.25	10	62.5	4	25	0	0	0	0
	Destek Personeli	24	74.88	0	0	5	15.6	3	9.36	1	3.12	0	0
Boşanmış Ebeveyn	Öğretmen	29	100	0	0	1	3.44	4	13.76	0	0	0	0
	Eğitim Yöneticisi	3	37.5	0	0	5	61.25	0	0	0	0	0	0
	Destek Personeli	19	90.44	2	8.52	0	0	0	0	0	0	0	0
Depresyon Ebeveyn	Öğretmen	30	90	1	3.03	5	15.15	2	6	1	3.03	0	0
	Eğitim Yöneticisi	3	42.84	0	0	5	71.4	0	0	0	0	0	0
	Destek Personeli	19	95	0	0	2	10	0	0	0	0	0	0
İntihara Teşebbüs Eden Ebeveyn	Öğretmen	34	99.96	1	2.94	6	17.64	2	5.88	1	2.94	0	0
	Eğitim Yöneticisi	2	18	0	0	2	18	3	27	1	9	0	0
	Destek Personeli	20	95.2	0	0	0	0	1	4.76	0	0	0	0
Hapse Girmiş	Öğretmen	31	100	0	0	1	3.22	2	6.44	0	0	0	0
	Eğitim	2	50	0	0	2	50	1	25	0	0	0	0

veya	Yöneticisi												
Hapiste	Destek	19	95	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0
Olan	Personeli												
Ebeveyn													
Sevgi	Öğretmen	16	100	0	0	1	6.25	0	0	0	0	0	0
Yoksunluğu	Eğitim	3	75	1	25	2	50	0	0	0	0	0	0
Hisseden	Yöneticisi												
Çocuk	Destek	17	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Personeli												

Bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye müdahalesi ile ilgili betimlemeler yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda aile içi işlevsizliklerden; ebeveyn ihmali, içki problemi olan ebeveyn, uyuşturucu kullanımı olan, boşanmış, depresyonda olan ya da hapse girmiş olan bir ebeveyn gibi olumsuz bir durumla karşılaşılması durumunda öğretmenler ile destek personeli bildirimi genelde okul idaresine yapacaklarını belirtirken eğitim yöneticileri Alo 183 sosyal destek hattına yapacaklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan intihara teşebbüs etmiş bir ebeveynle yaşamak zorunda olan bir çocukla ilgili öğretmenler ile destek personeli yine aynı şekilde bildirimi okul idaresine yapacaklarını; fakat eğitim yöneticileri bildirimi kolluk kuvvetine yapacaklarını belirtmişlerdir. Bir çocuğun sevgi yoksunluğu gibi bir olumsuz durumla karşılaşması durumunda öğretmenler, eğitim yöneticileri ve destek personeli her üçü de bildirimi okul idaresine yapacaklarını belirtmişlerdir.

4.4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yetkinlik Düzeyleri İle Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterliliği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Bu çalışmada öğretmen mesleki yetkinliği ile OÇY tespit yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla daha önce yapılan normallik testinde verilerin normal dağılmadığı tespit edildiğinden korelasyon analizinde parametrik olmayan testlerden (Non parametrik test) spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin mesleki yetkinlik puanlarının alt boyutları ile OÇY tespit yeterliliğinin alt boyutları arasındaki ilişkiler de incelenmiş, sonuçlar tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28

Öğretmen Mesleki Yetkinlik ve Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği Korelasyon Analizi

		1	2	3	4	5	6
1	Aile Etkisi Karşısında Yetkinlik	-	.11	.04	.01	.03	.03
2	Öğretmen Mesleki Öz Yetkinlik Puan Ortalaması		-	.23*	.24*	.22*	.06
3	Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Tespit Yeterliliği			-	.91**	.85**	.56**
4	OÇY Aile İçi İşlevsizlikler				-	.64**	.37**
5	OÇY Duygusal, Fiziksel İhmal ve İstismar					-	.50**
6	OÇY Cinsel İstismar						-

*p<.05, **p<0,01

Korelasyon tablosu incelendiğinde, korelasyon katsayı değerleri en az (0,01) ile en çok (,91) arasında değişmektedir. Öğretmen mesleki öz yetkinlik puan ortalaması ile OÇY tespit yeterliliği (r=23; p<0,05), yine öğretmen mesleki öz yetkinlik puan ortalaması ile OÇY aile içi işlevsizlikler (r=24; p<0,05), aynı şekilde öğretmen mesleki öz yetkinlik puan ortalaması ile OÇY duygusal, fiziksel ihmal ve istismar (r=22; p<0,05) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümde öğretmenler, eğitim yöneticisi ve destek personelinin araştırma sorularına dair olumsuz çocukluk yaşantılarıyla (OÇY) ilgili farkındalık ve müdahale stratejileri ile ilgili elde edilen bulguların tartışmaları yer almaktadır.

5.1. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterlilikleri Ne Düzeydedir Sorusuna İlişkin Tartışma

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye ilişkin farkındalıkları ve müdahale stratejilerini incelemekti. Çalışmamızın sonuçlarına genel olarak bakıldığında öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY'ye dair farkındalıkları tespit yeterliliği ve müdahale-bildirim düzeylerinde istatistiksel olarak bazı farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli tutum ve davranışlarının çocukların akademik başarısı, öz güveni ve olaylarla ilgili yargıları gibi birçok alanda etkili olduğu açıkça ortaya konmuştur (Sezer, 2018). Doğal olarak öğrencilerle etkileşim halinde olan kişilerin farkındalık düzeyleri süreç üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin olacağı bilinmektedir. Bu doğrultuda çalışma grubumuzun OÇY tespit yeterliliği ile ilgili tutum ve davranışlarını tanımlamaya yönelik yapılan istatiksel analizler sonucunda olumsuz bir durumu tanımlamada öğretmenler kendilerini kısmen yeterli, eğitim yöneticilerinin yeterli ve destek personelinin ise kendilerini yetersiz gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmen ve destek personelinin kendisini yeterli görmemesi formal eğitim eksikliğinden kaynaklı olabilmektedir. Okul öncesi öğretmeninin çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi konusunda görüş ve deneyimleri incelendiğinde çok azının formal eğitim aldığı görülmektedir (Dereobalı, Karadağ ve Sönmez, 2013). Benzer şekilde öğretmenlerin OÇY ile ilgi kendilerini orta düzeyde gördükleri özelikle konuyla ilgili hizmet içi eğitimlerin ve konferansların artırılması gerektiği belirtilmiştir (Karakurt, Durmaz ve Kambur, 2021). OÇY alt boyutlarından aile içi işlevsizliklerden kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durum karşısında eğitim yöneticileri kendilerini yeterli görmektedir. Öğretmenlere bakıldığında her ne kadar destek personeline nazaran

kendilerini daha yeterli görmüş olsalar da temel de her ikisi de kendilerini yetersiz olarak tanımlamaktadırlar. Bu doğrultuda nitel araştırmalardan doküman inceleme yöntemiyle 36 araştırma mercek altına alınmış ve bulgularda, şiddete yönelik önlemlerin alınabilmesi için eğitim programlarının yoğunlaştırılması, aileler ile öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve farkındalığının artırılması gerektiği belirtilmiştir (Atabey, 2021). Çalışmamızın bir diğer bulgusuna bakıldığında duygusal, fiziksel ihmal ve istismar kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durum karşısında öğretmenler ile eğitim yöneticileri bu durumu tespit etmede kendilerini yeterli görürken destek personeli ise kendisini kısmen yeterli gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde 105 sağlık çalışanıyla yapılan çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili çalışmaya bakıldığında bilgi düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı ve eğitim hayatı sırasında konuyla ilgili eğitim almadıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Yükseler, 2020). Çalışmamıza konu olan cinsel istismar kaynaklı yaşanması muhtemel olumsuz bir durumun tespiti ile ilgili eğitim yöneticisi ve destek personelinin kendisini yeterli gördüğü; fakat görece olarak öğretmenlerin kendilerini daha yetersiz gördükleri ihmal ve istismar durumlarında nasıl bir yol izleyecekleri konusunda net bir bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür (Kardeş ve Karaman, 2018). İlk ayrışmanın sebebi öğretmen ve eğitim yöneticilerinin velilerle ilgili daha çok bilgi sahibi olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Erken dönemde çocukla yoğun bir şekilde etkileşim halinde olan örneklem grubumuz ile ilgili bulgular incelendiğinde öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin hem üniversite yıllarında hem de hizmet içi eğitimlerinde konuyla ilgili çok az eğitim aldıkları görülmektedir. Bu doğrultuda eğitim fakültesi bölümünde yer alan öğretmen adaylarıyla yapılan bir araştırmaya göre çocukların büyük bir bölümü anne babalarından ayrı bir şekilde eğitim-öğretim ortamlarında geçirmektedirler. Dolayısıyla bu süreçte en çok öğrencilerle etkileşim halinde olan öğretmenlerin üniversite eğitimi yıllarında istismarla ilgili mesleki becerilerini geliştirecek eğitim almaları hem farkındalıklarını hem de tutum ve davranışlarını etkileyeceği belirtilmiştir (Akyol, Şenol ve Yaşar, 2015). Öğretmenlerin çocuklar üzerinde etkili olan olumsuz tutum ve davranışlara dair farkındalıklarının artırılması olumsuz tutum ve davranışların önlenmesi ve bildirilmesi konusunda büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin aile dışında çocukla ilk ciddi manada temas halinde olan profesyoneller olduğu düşünülürse istismarla ilgili eğitim almalarının ne kadar önemli olduğu daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Bu doğrultuda yapılan araştırmaların bulgularına bakıldığında konuyla ilgili öğretmenlerin hem üniversite hem de hizmet içi eğitim sürecinde yeterince eğitim

almadığı görülmektedir (Aksel ve Irmak, 2015). Bu da çalışmamızda yer verdiğimiz eğitim hayatı boyunca ihmal ve istismarla ilgili alınan eğitimlerin çok yetersiz olduğu bulgusunu desteklemektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında 2020 yılında 515 öğretmen adayıyla yapılan bir araştırmaya göre çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili adayların yaklaşık yüzde %90'nın bir eğitim almadığı ve olumsuz tutum ve davranışları bildirimde yetersiz oldukları; fakat konuyla ilgili bilgilerinin artıkça kaygılarının azaldığı ve bildirimin artığı bulgusuna ulaşılmıştır (Bacıoğlu ve Kaya, 2020).

5.2. Okul Öncesi Kurumlarında Çalışan Öğretmen, Eğitim Yöneticisi Ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarını Saptama Yeterlilikleri Arasında Belirgin Bir Fark Var Mıdır Sorusuna İlişkin Tartışma

Çalışmamızın bir diğer bulgusuna göre öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY tespit yeterliliğinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılıkların başında konuyla ilgili mesleki tecrübe eksikliği, nitelikli bir eğitim almama ya da üniversite ve sonrasında verilen hizmet içi eğitimlerin yetersizliği geldiği bilinmektedir (Özyürek, Çetin ve Yıldırım, 2018). Bu bilgi yetersizliği haliyle okulda öğrenciyle etkileşimde olan kişilerde kafa karışıklığına neden olmaktadır. Bu paralelde eğitim yöneticisi ile öğretmenlerden oluşan 44 kişilik grupla yapılan çalışma bulgularına göre bir çocuğun yaşaması muhtemel olan olumsuz bir durum karşısında erken müdahale ile ilgili öğretmen ve eğitim yöneticilerinin kendilerini yetersiz gördükleri ve ayrıca suçu bildirme noktasında yükümlülüklerinin farkında olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Özgül, 2015). Bireyin eğitim öğretim ortamı dışında en çok vakit geçirdiği yerlerden biri şüphesiz ki aile ortamıdır. Bireyin sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel alanda kendini gerçekleştirebilmesi içinde ebeveynlerinden destek alması gerekir. Ebeveynlerinden birinin yetersizliği ailenin bu işlevini yerine getirememesine neden olur. İlk bakışta bunun önlenmesinin pek mümkün olmadığı düşünülebilinir; fakat çocuğun eğitim ortamında vakit geçirdiği, öğretmen, eğitim yöneticisi veya destek personelinin yardımıyla erken teşhis çocuğun bu kritik süreci daha az hasarla atlatmasına olanak tanıyabilir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında aile içi işlevsizliklerin farkındalığı ve tespiti ile ilgili öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında fark olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların nedenlerine bakıldığında genel olarak konuyla ilgili yeterli eğitim alınmaması gelmektedir. Aile içi işlevsizlikler neticesinde oluşan ebeveyn yoksunluğuyla beraber çocuklarda meydana gelecek içsel ve

dışsal belirtileri tespit etmek için öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin bilgi, anlayış ve becerilerle donatılması gerektiği net bir şekilde ortaya konmuştur (Lloyd, 2018). Araştırmamızın bir diğer bulgusuna bakıldığında öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu üç grubun kendi içindeki farklılıklarına bakıldığında ise öğretmen ile eğitim yöneticileri arasında OÇY tespit yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar açısından bir fark olmadığı, ancak destek personelinin hem öğretmenler hem yöneticilerle karşılaştırıldıklarında belirgin bir şekilde daha düşük ve anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu konudaki destek personelinin, öğretmen ve eğitim yöneticileri ile olan farklılığı mesleki tecrübelerden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Demografik yapılar incelendiğinde destek personelinin konuyla ilgili çok az eğitim almış olmasının yanında, üniversite mezun sayısının çok düşük olması bulgularımızı destekler niteliktedir. Çocukların sadece öğretmenlerle değil aynı zamanda destek personeli ile de etkin bir şekilde etkileşime girdikleri bilinmektedir. Dolayısıyla destek personelinin tutum ve davranışları çocuklar için çok önem arz etmektedir. Çalışmamızın son bulgusuna bakıldığında cinsel istismar tespit yeterliliği ile ilgili öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Bu paralelde 369 öğretmenle yapılan çalışmada öğretmenlerin cinsel istismar belirtilerini tanımlamada kendilerini yeterli gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır (Sağır ve Gözler, 2013). Bu farklılıkların olmayışı destek personelinin çalıştığı pozisyona göre de değişiklik göstermediği bulgularımızda yer almıştır. Dolayısıyla destek personelinin çalıştıkları pozisyonlar açısından bildirim ve müdahale ile ilgili bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve mesleki pozisyona göre herhangi bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Özellikle cinsel istismarın bildirimi ile ilgili okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelle yapılan bu çalışma bulguları destekler niteliktedir (Akgül, 2015).

5.3. Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Öğretmen, Eğitim Yönetici ve Destek Personelinin Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Müdahale Tercihlerine İlişkin Tartışma

Bu çalışmanın amaçlarından biri de öğretmen, eğitim yönetici ve destek personelinin OÇY'yi bildirime ve müdahale stratejileri ile ilgili davranışları tanımlanmaya çalışmaktı. Okullarda karşılaşılmış veya karşılaşılması muhtemel olan cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve aile içi işlevsizlikler ile ilgili yapılan analiz

sonuçlarına bakıldığında: öğretmen ve destek personelinin en fazla bildirimi okul müdürüne yapacakları en az ise savcılığa bildirimde bulunacakları sonucuna ulaşılmıştır. Bildirimin yapılmasında ilk sırada okul müdürünün yer alması bildirimde bulunan kişinin sorumluluktan kaçınması, okul müdürünün kurumdaki en yetkili kişi olması, mahalle baskısı gibi çeşitli nedenlerden olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda 369 sınıf öğretmeniyle yapılan çalışmada ihmal ve istismar gibi okulda olumsuz bir durumla karşılaşılması halinde nereye bildirimde bulunursunuz sorusuna, en çok okul idaresinin işaret edilmesi bulgumuzu destekler niteliktedir (Sağır ve Gözler, 2018). Bildirim konusunda en son savcılığın olması ise bildirimde bulunacak kişinin yasal yükümlülüklerini bilmiyor olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Nitekim öğretmenlerin riskli davranışlarını tanıma düzeyleri ile ilgili yapılan çalışmada ihmal ve istismara yönelik hem lisans eğitimleri boyunca hem de sahada aktif olarak çalıştıkları dönemde öğretmenlerin nitelikli bir eğitimden geçmesi ve yasal tutumları konusunda bilinçlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur (Dilsiz ve Mağden, 2015). Eğitim yöneticileri ise bununla ilgili bildirimleri genelde Alo 183 sosyal destek hattına yapacaklarını belirtmişlerdir. Araştırmamızın müdahale stratejileri ile ilgili bulgularına bakıldığında; katılımcıların okulda cinsel, fiziksel ve duygusal istismarla ilgili olumsuz bir durumla karşılaşması durumunda müdahale strateji olarak en çok okul rehberlik servisine yönlendirmeyi tercih ettikleri; fakat aile içi işlevsizliklerden kaynaklı durumlarda eğitim yöneticileri ile destek personeli yine rehberlik servisine yönlendirmede bulunacağını belirtirken öğretmenlerin ilk sırada ilgili ebeveynle konuşmayı tercih ettikleri görülmüştür. Analizler sonucunda katılımcıların birçoğunun rehberlik servisine yönlendirme yapacağı yönünde dönütleri olduğu görülmektedir. Okul rehberlik servislerinin görevleri incelendiğinde çocuklarda özgüven gelişimi, sosyalleşmesi, kendini tanıması ve okula yönelik olumlu tutum ve becerilerini geliştirmesi amacıyla yürütüldüğü görülmektedir. Bu da bize gösteriyor ki okul öncesi kurumlarında yaşanması muhtemel OÇY'nin sürecin ilk ayağını okul rehberlik servisi oluşturmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında okul rehberlik servisinin buradaki mesleki yetkinliği ve becerisi, bireyin süreci en az hasarla atlatılmasında önemli bir pay sahibi olacaktır. Nitekim rehberlik servisinin önemiyle ilgili yapılana bir araştırmada, rehberlik sersinin okullardaki öğretmenlerle yürütülemeyeceği, bu servis aracılığıyla okullardaki tüm paydaşlarla iletişim kurulduğu, her öğrenciyle ilgilenildiği ve erken müdahale ile sorunların büyümeden çözülebileceği bulgusuna ulaşılmıştır (Erdemir ve Kış, 2017).

5.4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yetkinlik Düzeyleri İle Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Saptama Yeterliliği Arasındaki İlişkiye İlişkin Tartışma

Çocuklarla en çok vakit geçiren meslek grubu öğretmenlerdir. Doğal olarak onların mesleki öz yetkinliklerinin iyi olması öğrencilere pozitif yönde yansıyacaktır. Mesleki öz yetkinliği açacak olursak sosyal-bilişsel olarak okulda karşılaşacağı zorluklarla baş etme, akademik bilgi ve beceri düzeyi, değişime açık ve kendini geliştiren özelikler olarak tanımlanabilir (Caprara, Barbaranelli, Steca ve Malone, 2006). Çalışmamızın bir diğer bulgusuna bakıldığında öğretmen mesleki öz yetkinlik puan ortalaması ile OÇY tespit yeterliliği, OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler ve OÇY duygusal, fiziksel ihmal ve istismar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin adaylık sürecinde ihmal ve istismar ile ilgili eğitim almaları durumunda meydana gelebilecek olumsuzluklar karşısında tutum ve davranışlarında herhangi bir değişiklik olup olmadığını tespit etmek amacıyla 120 öğretmen adayının yer aldığı deney-kontrol grubu oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak eğitim programının öğretmen adaylarının ihmal ve istismar ile ilgili farkındalık düzeylerini artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır (Kanak, 2015). Çalışmamızda katılımcılarla ilgili elde edilen verilere bakıldığında mesleki düzeylerini artıracak çok bir eğitim almadıkları görülmektedir. Öte yandan çocuklarla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığın da çocukluk dönemi bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel olarak en savunmasız dönem olduğu görülmektedir. Bu yüzden onlarla çalışan kişilerin OÇY tespit etme mesleki düzeylerinin üst seviyede olması gerekmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenleri, çocuk gelişimi, sınıf öğretmenleri, sosyal hizmet, psikoloji ve sosyoloji son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaya göre öğrencilerin ihmal ve istismar ile ilgili bilgilerin genel manada olduğu özel durumları tespit edecek nitelikli bir eğitime sahip olmadıkları görülmektedir (Taş, 2017). OÇY ile her toplumda ve kurumda karşılaşılabilinir. Özel eğitim kurumlarında yer alan öğrenciler dezavantajlı sayılmaktadır. Dolayısıyla onlarla çalışan eğitmenlerin mesleki becerilerinin biraz daha üst düzeyde olması gerekir, fakat 18 kadın ve 13 erkek toplam 31 kişiden oluşan özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerle yapılan çalışmaya bakıldığında konuyla ilgili duyarlı oldukları ancak bilgi düzeyinde yetersizlikleri olduğu görülmüştür (Toydemir ve Efilti, 2019). Bu da katılımcılardan elde ettiğimiz OÇY ile ilgili eğitim düzeylerindeki yetersizlik bulgusunu desteklemektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin olumsuz çocukluk yaşantılarına (OÇY) ilişkin farkındalıkları ve müdahale stratejilerini incelemekti. Bu bölümün ilk kısmında ölçüm araçlarından elde ettiğimiz analizler doğrultusunda varılan sonuçlara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise Yüksek Öğretim Kurulu, Milli Eğitim, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar ile Sağlık Bakanlığı'na ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Araştırmamıza konu olan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli arasında OÇY'yi fark etme düzeylerinde ve farkındalıklarında ayrışmalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle öğretmenlerin mesleki yetkinliğinin artmasıyla beraber OÇY tespit edebilme ve onlara müdahale etme davranışlarına olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür. Çalışma grubumuzda yer alan öğretmen ve eğitim yöneticilerinin ise OÇY tespit etme ve müdahale ile ilgili tutum ve becerilerinin destek personeline göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı durumlarda ise eğitim yöneticilerinin hem öğretmen hem de destek personeline göre kendilerini daha yeterli gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Çalışmamızda ön plana çıkan sonuçlardan biri öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY farkındalık düzeyleri ve tespit yeterlilikleri karşılaştırıldığında anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıkların öğretmen ve eğitim yöneticileri açısından benzer olduğu görülürken destek personelinin hem öğretmenler hem de eğitim yöneticileri açısından daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada bir bireyin olumsuz bir durum ve tutum sonucunda bireyde ortaya çıkacak davranış değişikliklerini fark etme düzeyleri ile tespit etmede öğretmen ve eğitim yöneticileri kendilerini daha başarılı görürken destek personeli kendisini daha yetersiz görmektedir.

2. Bir bireyin aile içi işlevsizliklerden kaynaklı yaşanması muhtemel durumların tespitiyle ilgili öğretmen, eğitim yönetici ve destek personeli arasında anlamlı bir şekilde farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıklara bakıldığında ebeveynler bir çocuğun gerekli bakım ve ihtiyaçlarını gideremeyecek düzeyde alkol ve uyuşturucu kullanıyorsa ya da zihinsel-ruhsal bir hastalığı varsa veyahut boşanmışsa ya da ebeveynlerden biri hapiste ise bunun gibi çeşitli nedenlerden dolayı olumsuz bir durumla karşılaşan bir çocuğun durumunu tespit etmede öğretmen ve eğitim yöneticilerinin kendilerini daha başarılı gördükleri, destek personelinin ise kendini daha yetersiz gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.
3. Araştırma sonuçlarına göre bir birey çeşitli nedenlerden dolayı duygusal, fiziksel ihmal ve istismara maruz kalırsa veya aile içi işlevsizliklerden kaynaklı olumsuz bir durumla karşılaşırsa öğretmen ve eğitim yöneticileri bunu tespit etmede kendilerini daha başarılı görürken, destek personeli ise daha yetersiz görmektedir.
4. Araştırma sonuçlarına göre çalışma grubumuzu oluşturan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli karşılaştırıldığında bir bireyin cinsel istismara maruz kalması durumunda bu durumun tespiti ile ilgili aralarında bir fark olmadığı görülmüştür. Şöyle ki okullarda herhangi bir çocuğun cinsel istismara maruz kalması durumunda üç grupta bunu çok rahat tespit edebileceklerini dile getirmişlerdir.
5. Okullarda cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve aile içi işlevsizlikler gibi olumsuz bir durumla karşılaşılması halinde öğretmenler ve destek personelinin okul idaresine bildirimde bulunacağını belirtirken eğitim yöneticileri Alo 183 sosyal destek hattına bildirimde bulunacaklarını belirtmişlerdir. Müdahale noktasında öğretmenler, eğitim yöneticisi ve destek personeli cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile karşılaşılması durumunda ağırlıklı olarak okul rehberlik servisine yönlendireceklerini aile içi işlevsizlikler noktasında ise eğitim yöneticileri ile destek personelinin okul rehberlik servisine yönlendirmede bulunacaklarını; fakat öğretmenlerin sorumlu ebeveynle konuşacaklarını belirtmişlerdir.
6. Çalışmada öğretmen mesleki öz yetkinlik puan ortalaması ile OÇY tespit yeterliliği, OÇY tespit yeterliliği aile içi işlevsizlikler ve OÇY tespit

yeterliliği duygusal, fiziksel ihmal ve istismar arasında istatistiksel düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde Yüksek Öğretim Kurulu, Milli Eğitim, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar ile Sağlık Bakanlığı'na ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara ve meslek elemanlarına yönelik öneriler yer almaktadır.

6.2.1. Araştırmacılara ve Meslek Elemanlarına Yönelik Öneriler

1. Araştırma da öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY ile ilgili farkındalıklarına odaklanılmıştır. Başka bir çalışmada okul öncesi velileriyle çalışılabilinir.
2. Araştırma büyük şehir olmayan bir il de yapılmıştır. Bu doğrultuda büyük şehir statüsünde yer alan ilerde çalışma yapılarak daha geniş örneklem grubuna ulaşılabilinir.
3. Araştırma, öğretmen, eğitim yönetici ve destek personelinin OÇY ilgili farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı üzerinde çalışılmıştır. Başka bir araştırmacı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmen, çocuk acil bölümünde çalışan hemşire, ilkokul ve ortaöğretim düzeyinde çalışan öğretmen, yönetici ve destek personelleri gibi farklı örneklem gruplarıyla çalışma yapılabilinir.
4. Bu araştırma MEB'e bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeliyle yapılmıştır. Başka bir araştırmacı büyükşehir il statüsünde yer alan özel kreş ve anaokullarında bu çalışmayı yürütebilir.
5. Özellikle okul rehberlik servislerinin bu çalışmada bildirim ve müdahale noktasında çokça öne çıkmasından kaynaklı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerle OÇY üzerine bir çalışma yapılabilinir.
6. Araştırmamızda veri toplama araçları olarak Öğretmen Yetkinlik Ölçeği, OÇY Tespit Yeterliliği Anketi ve OÇY Müdahale Anketi Kullanılarak yapılmış nicel bir araştırmadır. Bir başka çalışmada verilerin toplanmasında

gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak derinlemesine incelenmesi amaçlanabilir.

6.2.2. Kurumlara Yönelik Öneriler

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında OÇY ile ilgili müfredatta var olan derslerin içeriğinde yer verilmesi veya seçmeli ders olarak müfredata konulması farkındalığın arttırılmasında faydalı olabilir.
2. Okullarda öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeline OÇY ile ilgili düzenli olarak seminer, sempozyum ve konferanslar düzenlenmelidir.
3. Öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personelinin OÇY ile karşılaşılması durumunda çocuğa uygun yaklaşım, yasal sorumluluk ve zorunluluklar konusunda bilinçlendirilmelidir.
4. Hâlihazırda sistem içinde yer alan öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeline yönelik OÇY ile ilgili hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

Acar, G., Demir, A., Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 651-656

Akgül, E. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Aksel, Ş. ve Irmak, T.Y. (2015). Çocuk cinsel istismarı konusunda öğretmenlerin bilgi ve deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (16), 373-391.

Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1(2), 95- 119.

Akyol, T., Şenol, F. B. ve Yaşar, M.C. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(12), 229-239.

Aile İçi Şiddet (t.y.). http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDET NEDİR.html. Erişim tarihi: 22.10.2019

Alpaslan, A.H. (2011). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 94-201.

Anda, R.F., Brown, D.W., Felitti, J.V., Dube, S.R., Giles, W.H. (2008). Adverse childhood experiences and prescription drug use in a cohort study of adult HMO patients. *BMC Public Health Journal*, 8(198), 1-9.

Anda, R.F., Felitti, V.J., Bremner, J.D., Walker, J.D., Whitfield, Ch., Perry, B.D. vd. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *European Archives Of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174-186.

Atabey, D. (2021). Çocuklarımız için şiddetle mücadele. *International marmara social sciences congress* içinde (s. 492-500). Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi.

Atalay, Ç. (2006). *İstismar ve ihmalin çocuk üzerinde oluşturdugu olumsuz psikolojik sonuçlar*. Yayınlanmış yüksek lisan tezi. Yakın Dogu Üniversitesi, KKTC.

Baglivio, M.T., Wolff, K.T., Piquero, R.A., Epps, N. (2015). The relationship between adverse childhood experiences (ACE) and juvenile offending trajectories in a juvenile offender sample. *Journal of Criminal Justice*, 3(43), 229-241.

Bacıoğlu, D. S. ve Kaya. (2020). Öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline ilişkin bilgi düzeyleri ile çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirme tutumlarının

incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 894-929.

Barlık, H. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında görüş ve farkındalık düzeylerinin araştırılması*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin

Başkurt, İ. (2003). Gençlik, madde bağımlılığı ve korunma yolları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 73-114.

Bayındır, N. (2010). Aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuğun gösterdiği tepkiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-9.

Bozcan, F., Berkmen, B., Koran, N. ve Tatlıcalı, E. (2019). 4-6 Yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin istismara yönelik farkındalığı. *Folklor/edebiyat dergisi*, 97-1(25), 315-529.

Bozkurt, O. (2015). *Madde bağımlısı bireylerin bağımlılık süreçlerinde ailenin etkisi*. . Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haccetepe Üniversitesi, Ankara.

Brown, M.J., Thacker L.R. & Cohen,S.A. (2013). Association between adverse childhood experiences and diagnosis of cancer. *Journal Pone*, 8(6), 13-21.

Brown, D.W., Anda, R., Tiemeier,H., Felitti, V.J., Edwards, V.j., Croft, J.B. vd. (2009). Adverse childhood experiences and the risk of premature mortality. *American Journal of Preventive Medicine*, 37(5), 96-389.

Buldukoğlu, K., Bademli, K., Karakaya, D., Göral, G., Keser, İ. (2011). Ruhsal hastalığı olan ebeveynle yaşamak. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(4), 683-703.

Büyükcebeci, A. (2019). Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3188-3213.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.Ç., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (24.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık

Can, A. (2014). *Spss İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P., ve Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: a study at the school level. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 821–832.

Chapman, D.P., Whitfield, C.L., Felitti, J.V., Duba, R.S., Edvards,.V.J., Anda, F.R. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in

adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217-225.

Cherlin, AJ., Furstenberg Jr, FF., Chase-Lansdale, L., Kiernan, KE., Robins,PK., Morrison. vd. (1991). Longitudinal studies of effects of divorce on children in Great Britain and the United States, 252 (5011), 1386-1389.

Demirkapı, Ş.E., Dereboy, Ç., Öztürk, Ş.C. ve Şakiroğlu, M. (2018). Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergis*, 29(3), 147-153.

Dereobalı, N., Karadağ, Ç.S. ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismari, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi,* 14(1), 50-66.

Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 678-694.

Dong, M., And, RF., Felitti, VJ., Dube, SR., Williamson, DF., Thompson, TJ. vd. (2004). The interrelatedness of multiple forms of childhood abuse, neglect, and household dysfunction. *Science Direct Journal*, 28(7), 771-784. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213404001486?vi%3 Dihub. Erişim tarihi: 25. 11. 2019.

Dube, S.R., Miller, J.W., Brown, D.W., Giles, W.H., Felitti, V.J., Dong, M. vd. (2006). *Adverse childhood experiences and the association with ever using alcohol and İnitiating alcohol use during adolescence*. https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(05)00298-3/fulltext.Erişim tarihi: 06.12.2019

Elarousy, W. ve Shaqiqi, W.A. (2017). Effect of physical abuse on academic achievement among secondary school female students in jeddah. *Community and Public Health Nursing of Journal*, 3(2), 2-7.

Erdemir, N. ve Kış, A. (2017). Okul yöneticilerinin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 4(8), 36-47.

Erdim, L. ve Ergün, A. (2016). *Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri*. https://www.researchgate.net/publication/292946347_Bosanmanin_Ebeveyn_ve_Cocuk_Uzerindeki_Etkileri. Erişim tarihi: 29.11.2019

Fang, X., Brown, S.D., Floransa, C.S., Mercy, J.A. (2012). The economic burden of child maltreatment in the United States and implications for prevention. *Elsevier Journal*, 36(2), 156-165.

Felitti, V.J. (2002). The relation between adverse childhood experiences and adult health. *The Permanente Journal*, 6(1), 44-47.

Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D., Williamson, D.F., Spitz, A.M., Edwards, V. vd. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults, *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258.

Fahlke, C., Berglund, K. ve Hagborg, M.J. (2018). Evidence for a relationship between child maltreatment and absenteeism among high-school students in Sweden. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213417303186?via%3 Dihub. Erişim tarihi: 02.01.2020

Ford E.S., Anda,R.F., Edwards, V.J., Perry,G.S., Zhao,G., Li, C. vd. (2011). Adverse childhood experiences and smoking status in five states. *Preventive Medicine*, 53(3), 188-193.

Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.

Gökalp, Y., Kaya, S. ve Övün, A. (2018). Kadın ve çocuk istismarı. *Akademik Dergipark*, 2(1) , 61-77.

Guzman, M.R. (2014). *What is high risk behaviors in adolescence?* Institute of Agriculture and Natural Resources University of Nebraska-Lincon Extension, http://extensionpublications.unl.edu/assets/pdf/g1715.pdf. ErişimTarihi:27.12.2019

Gülsen, İ. ve Uğurlu, Z. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi,* 1(1), 1-24

Güler, N., Uzun,S., Boztaş,S. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.

Güner, S., Güner, Ş.İ. ve Şahan, M.H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.

Holman, D.M., Ports, K.A., Buchanan, D.N., Hawkins, N.A., Merrick, T.M., Metzler, M. vd. (2016). The Association between adverse childhood experiences and

risk of cancer in adulthood: a systematic review of the literature. Erişim adresi: https://pediatrics.aappublications.org/content/138/Supplement_1/S81

Jimenez, A. (2019). The effects of emotional abuse and neglect in adulthood. *North Texas Journal of Undergraduate Research,* 1(1), 1-4.

Johnsen, M.C. ve Leiter, J. (1997). Child maltreatment and school performance declines: an event-history analysis. *American Educational Research Journal*, 34(3), 563-589.

Kadir Has Üniversitesi (2019). *Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve kadın algısı Araştırması raporu*. https://www.khas.edu.tr/tr/haberler/toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi-2019-sonuclari-aciklandi. Erişim tarihi: 21.11.2014

Kanak, M. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal ihmal veistismara yönelik bilgi ve farkındalıklarına destek eğitim programının etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.

Karaca, K, (2015). *Çocuk İhmal ve İstismarı.* Ankara: Mattek Matbaacılık Basım.

Karakurt, N., Durmaz, H. ve Kanbur, A. (2021). Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,* 8(1), 22-28.

Karasar, N., (2005). Bilimsel araştırma yöntemi, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kardeş, S. ve Karaman, G., N. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1554-1570.

Kars, Ö. (1996). *Çocuk istismarı: nedenleri ve sonuçları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

Kaya, M. (2017). *Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs.

Keskin, A., Ünlüoğlu, İ., Bilge, U., Yenilmez, Ç. (2014). Ruhsal bozuklukların yaygınlığı, cinsiyetlere göre dağılımı ve psikiyatrik destek alma ile ilişkisi. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 50, 344-351.

Kefeli, H. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali davranışları ile kurum personelinin konuya ilişkin görüşleri*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kırbaş, Z.Ö., Bulut, K.H. (2019). Ruhsal sorunu olan ebeveynlerin çocukları ve hemşirelik. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 32, 1-12.

Kütük, M.Ö ve Bilaç,Ö. (2017). Çocuklarda ve adölesanlarda duygusal istismar ve ihmal. *Turkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 181-187.

Lloyd, M. (2018). Domestic violence and education: examining the ımpact of domestic violence on young children, children, and young people and the potential role of schools. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6243007/ (Erişim Tarihi: 18.05.2021).

Li, S., Wang, S., Gao., X., Jiang, Z., Xu, H., Zhang, S. vd. (2021). Patterns of adverse childhood experiences and suicidal behaviors in adolescents: a four-province study in china. *Journal of Affective Disorders*, 285, 69-76.

Mcgovern, R., Givarry, E., Addison, M., Alderson, H., Simpson, E.,Lingam, R., vd. (2020). The association between adverse child health, psychological, educational and social outcomes, and nondependent parental substance: a rapid evidence assessment. *SAGE Journals*, 21(3), 470-483.

Molden, E. (2021). *Adverse childhood experiences and their connection to autoimmune disease in adulthood*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, University of Mississippi, USD.

National Center for Injury Prevention and Control (2019). Preventing Adverse Childhood-Experiences, https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/preventingACES-508.pdf. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Ney, P.G., Fung, T. ve Wickket, A.R. (1994). The worst combinations of child abuse and neglect. *Science Direc Journals*, 9(18), 705-714.

Özgül, D. (2015). *Öğrencilerin cinsel istismara uğrama durumunda ilk ve ortaokullarda çalışan öğretmen ve okul yöneticilerinin tutum ve davranışları*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Ulukol, B., Kahiloğulları, A.K., Sethi, D. (Eds.).(2013). Adverse chıldhood experıences survey among universıty students (In Turkey Study Report-2013). World Health Organization.

Uysal, A. (1998). *Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamada hemşire ve ebelerin bilgi düzeylerinin saptanması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ege Üniversites, İzmir.

Uzbay, T., (Ed.). (2015). Madde bağımlılığı. *Türk Eczacılar Birliği Yayın Dergisi*, 35(36), 1-56.

Oral, R., Ramirez, M., Coohey, C., Nakada, S., Walz, A., Kuntz, A. vd. (2015). Adverse childhood experiences and trauma informed care: the future of health care. https://www.nature.com/articles/pr2015197. Erişim tarihi: 09.12.2019.

Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.

Özgentürk, İ. (2014). Çocuk istismarı ve ihmali. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,* 1(2), 266-278.

Özgün, Ö. (2005). *The relatıonshıp of novıce turkısh early chıldhood educatıon teachers' professıonal needs, experıences, efficacy belıefs, school clımate for promotıng early chıldhood learnıng, and job satısfactıon*, Yayınlanmış doktora tezi, Syracuse University, New York.

Özyürek, A., Çetin, A. ve Yıldırım, R. (2018). Aile hekimi ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüş ve tutumları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 7(1), 437-453.

Paga, Z.A., İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazarları*, 11(22), 81-94.

Pekdoğan, S. ve Bozgün, K. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismari hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(7),434-442.

Pelendecioğlu, B., Bulut S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9, 49-62.

Perez, C. M. ve Widom, C. S. (1994). Childhood victimization and long-term intellectual and academik outcomes. 18(8), 617–633. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/ NBK195987/ Erişim tarihi: 03.01.2020

Polat, O. (2018). Türkiye'de çocuk istismarı raporu, 2, 1-40.

Paul C. P., Rajiv J., ve Chant A. C. (2015). *Research methods in psychology* (2.bs.). Canada.

Sağır, M. ve Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 69-99.

Salkınd, J. N. (Ed.). (2010). *Encyclopedıa of research desıngn* (10th ed., Vols.1). United States of America.

Sezer, Ş. (2018). Öğretmenlerin sınıf yönetimi tutumlarının öğrencilerin gelişimi üzerindeki etkileri: fenomenolojik bir çözümleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 534-549.

Slade, E.P. ve Wissow, L.S. (2007). The influence of childhood maltreatment on adolescents' academic performance. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2083567/. Erişim tarihi: 02.01.2020.

Sofuoğlu, Z.,Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F. vd. (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 47-56.

Stempel, H., Martin, M.C., Bronsert, M., Dickinson, D., Allison, M.A., (2017). Chronic school absenteeism and the role of adverse childhood experiences. *Academic Pediatrics*, 17(8), 837-843.

Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2), 63-75. https://doi.org/10.3316/QRJ1102063

Şimşek, S. (2010). *Ergenlerde davranış problemlerinin anne-babadan ve öğretmenlerden algılanan duygusal istismar açısından incelenmesi*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Çukurova Üniversitesi. Adana.

Taner, Y., Gökler ,B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi,* 35, 82-86.

Taş, A. (2017). *Hacettepe üniversitesi öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Hacetepe Üniversitesi, Ankara.

Toros ve Bilgin.G. (2003). Ailede boşanma ve anne-baba ölümünün çocuk üzerindeki etkileri. *Adli Tıp Dergisi*.17(2), 14-21.

Toydemir, A. ve Efilti, E. (2019). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslar Arası Toplum Araştırma Dergisi,* 10(17), 492-518.

Tıraşcı, Y., Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri.* Yayınlanmış yükesk lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005.

Türkiye İstatsitik Kurumu, (2018). Haber Bülteni. www.tuik.gov.tr. Erişim tarihi 25.10.2019

Uğurlu, F., Onat, G., Dinç, H. ve Günaydın, S. (2016). Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 3(1), 9-15.

Yıldırım, N. (2004). Türkiye'de boşanma ve sebepleri, *Bilgi Dergisi*, 28, 59-81.

Yükseler, A. (2020). *Malatya ilinde çalışan sağlık personelinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Williamson, D.F, Thompson T.J, Anda, R.F, Dietz, W.H., Felitti, V .(2002). Body weight and obesity in adults and self-reported abuse in childhood. *International ObesityJournals*,26,1075-1082.

Ek 2- Öğretmen Demografik Bilgi Formu

1. **Cinsiyetiniz:** ( ) Kadın ( ) Erkek
2. **Yaşınız: _____**
3. **Medeni Haliniz**

   ( ) Bekar ( ) Nişanlı ( ) Evli ( ) Ayrı ( ) Boşanmış ( ) Diğer ……..

   Çocuğunuz var mı?

   ( ) Evet ( ) Hayır

   (Yanıtınız **Evet** ise) Kaç çocuğunuz var? **_____**

	Cinsiyeti	Yaşı
İlk çocuğunuzun		
İkinci çocuğunuzun		
Üçüncü çocuğunuzun		
Dördüncü çocuğunuzun		

4. **Eğitim Durumunuz:**

   Mezun olduğunuz **üniversite**:.....

   Mezun olduğunuz **fakülte**:.....

   Mezun olduğunuz **bölüm**:.....
5. **Üniversiteden kaç yılında mezun oldunuz?_____**
6. **Öğretmenliğe kaç yılında başladınız? _____**
7. **Hangi statüde görev yapmaktasınız?**

   ( ) Kadrolu ( ) Sözleşmeli ( )Ücretli ( ) Diğer ……...……..
8. **Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz? _____**
9. **Sınıfınızın toplam mevcudu kaçtır?_____**
   a. Sınıfınızda kaç KIZ öğrenci vardır? _____
   b. Sınıfınızda kaç ERKEK öğrenci vardır?_____
10. **Şuan hangi yaş grubuyla çalışıyorsunuz?**

    ( ) 36-48 Ay ( ) 48-60 Ay ( ) 60-72 Ay ( ) Diğer ……...……..
11. **Sınıfınızda Türkçe'yi tam anlamayan veya iyi konuşmayan çocuk var mı?**

    ( ) Evet ( ) Hayır

    (Yanıtınız **Evet** ise) Sınıfınızda bu durumda olan kaç çocuk var? **_____**
12. **Şu an çalıştığınız okulda toplam kaç öğretmen görev yapmaktadır? _____**

13. Okulunuz velilerinin sosyo-ekonomik düzeyini nasıl tanımlarsınız?

( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek

14. Velilerinizin ortalama eğitim düzeyini nasıl tanımlarsınız?

( ) Çoğu velim **ilkokul** mezunu ( ) Çoğu velim **lise** mezunu
( ) Çoğu velim **ortaokul** mezunu ( ) Çoğu velim **üniversite** mezunu

15. <u>Şu an çalıştığınız okulda</u> ihmal edilmiş veya istismara uğramış çocuklarla karşılaştınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Çocuk ne tür bir ihmal/istimara uğramıştı?**

( ) Fiziksel istismar ( ) Cinsel istismar
( ) Duygusal istismar ( ) İhmal
( ) Diğer …….

(Yanıtınız **Evet** ise) Bu durumda ne yaptığınız kısaca belirtin lütfen

……..……

16. <u>Daha önce çalıştığınız okullarda</u> ihmal edilmiş veya istismara uğramış çocuklarla karşılaştınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Çocuk ne tür bir ihmal/istimara uğramıştı?**

( ) Fiziksel istismar ( ) Cinsel istismar
( ) Duygusal istismar ( ) İhmal
( ) Diğer …….

(Yanıtınız **Evet** ise) Bu durumda ne yaptığınız kısaca belirtin lütfen

……..……

17. Mesleki yaşantınız boyunca olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Lütfen aldığınız eğitimleri aşağıda belirtiniz?**

Eğitimin Adı	Eğitimin Yıl	Eğitimi Veren Kurum

18. Üniversite eğitiminiz sırasında olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilgili herhangi birders/kurs aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Lütfen aldığınız dersleri/kursları aşağıda belirtiniz?**

Dersin/Kursun Adı	Yıl	Dersi/Kursu Veren Kurum

19. Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

20. Çocuk Koruma Kanunu'nu bilmenin mesleğiniz açısından önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) Sizce Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirmeyi yapmak kimin sorumluluğudur?.....

Ek 3- Yönetici Demeogarfik Bilgi Formu

1. Cinsiyet: ( ) Erkek ( ) Kadın
2. Yaşınız ?_____
3. Medeni Haliniz
( ) Bekar ( ) Nişanlı ( ) Evli ( ) Ayrı ( ) Boşanmış ( ) Diğer.....
Çocuğunuz var mı?
( ) Evet ( ) Hayır
(Yanıtınız **Evet** ise) Kaç çocuğunuz var?_____

	Cinsiyeti	Yaşı
İlk çocuğunuzun		
İkinci çocuğunuzun		
Üçüncü çocuğunuzun		
Dördüncü çocuğunuzun		

4. Eğitim Durumunuz:
Mezun olduğunuz **üniversite**.....
Mezun olduğunuz **fakülte**.....
Mezun olduğunuz **bölüm**.....
5. Üniversiteden kaç yılında mezun oldunuz?_____
6. Yöneticiliğe kaç yılında başladınız?_____
7. Kaç yıldır bu kurumda yöneticilik yapıyorsunuz?_____
8. Hangi statüde görev yapmaktasınız?_____
( ) Kadrolu ( ) Vekaleten ( ) Geçici görevlendirme ( ) Kurucu müdür ( ) Diğer.....
9. Okulunuzun toplam öğrenci mevcudu kaçtır?_____
10.Okulunuzun yaş grubu?
( ) 36-48 Ay ( ) 48-60 Ay ( ) 60-72
11. Okulunuzda Türkçe'yi tam anlamayan veya iyi konuşamayan çocuk var mı?
( ) Evet ( ) Hayır
12. Şu an çalıştığınız okulda toplam kaç öğretmen görev yapmaktadır?_____
13. Şu an çalıştığınız okulda kaç destek eğitim personeli çalışmaktadır?_____
14.Okulunuz velilerinin sosyo-ekonomik düzeyini nasıl tanımlarsınız?
( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek

15. <u>Daha önce çalıştığınız okullarda</u> ihmal edilmiş veya istismara uğramış çocuklarla karşılaştınız mı?
( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Çocuk ne tür bir ihmal/istimara uğramıştı?**
( ) Fiziksel istismar ( ) Cinsel istismar
( ) Duygusal istismar ( ) İhmal
( ) Diğer …….
(Yanıtınız **Evet** ise) Bu durumda ne yaptığınız kısaca belirtin lütfen
……..……
…….
16. Mesleki yaşantınız boyunca olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Lütfen aldığınız eğitimleri aşağıda belirtiniz?**

Eğitimin Adı	Eğitimin Yıl	Eğitimi Veren Kurum

17. Üniversite eğitiminiz sırasında olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilgili herhangi bir ders/kurs aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Lütfen aldığınız dersleri/kursları aşağıda belirtiniz?**

Dersin/Kursun Adı	Yıl	Dersi/Kursu Veren Kurum

18. Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

19.Çocuk Koruma Kanunu'nu bilmenin mesleğiniz açısından önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) Sizce Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirmeyi yapmak kimin sorumluluğudur?.....

Ek 4- Destek Personeli Demografik Bilgi Formu

1. **Cinsiyetiniz:** ( ) Erkek ( ) Kadın
2. **Yaşınız:.....**
3. **Medeni Haliniz?**

( ) Bekar ( ) Nişanlı ( ) Evli ( ) Ayrı ( ) Boşanmış ( ) Diğer.....

Çocuğunuz var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) Kaç çocuğunuz var? _____

	Cinsiyeti	Yaşı
İlk çocuğunuzun		
İkinci çocuğunuzun		
Üçüncü çocuğunuzun		
Dördüncü çocuğunuzun		
Beşinci çocuğunuzun		

4. **Eğitim Durumunuz:**

( ) İlkokul Mezunuyum ( ) Ortaokul Mezunuyum

( ) Lise Mezunuyum ( ) Üniversite Mezunuyum

( ) Diğer ……

5. **Göreve kaç yılında başladınız?.....**
6. **Hangi statüde görev yapmaktasınız?**

( ) Memur ( ) Aşcı ( ) Temizlik Görevlisi ( ) Güvenlik Görevlisi

( ) Diğer .....

7. **Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz?.....**
8. **Şuan çalıştığınız okulda hangi yaş grupları bulunmaktadır?**

( ) 36-48 Ay ( ) 48-60 Ay ( ) 60-72 Ay

9. **<u>Şu an çalıştığınız okulda</u> ihmal edilmiş veya istismara uğramış çocuklarla karşılaştınız mı?**

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Çocuk ne tür bir ihmal/istimara uğramıştı?**

( ) Fiziksel istismar ( ) Cinsel istismar
( ) Duygusal istismar ( ) İhmal
( ) Diğer …….

(Yanıtınız **Evet** ise) Bu durumda ne yaptığınız kısaca belirtin lütfen

……..……

10. **<u>Daha önce çalıştığınız okullarda</u> ihmal edilmiş veya istismara uğramış çocuklarla karşılaştınız mı?**

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Çocuk ne tür bir ihmal/istimara uğramıştı?**

( ) Fiziksel istismar ( ) Cinsel istismar
( ) Duygusal istismar ( ) İhmal
( ) Diğer …….

(Yanıtınız **Evet** ise) Bu durumda ne yaptığınız kısaca belirtin lütfen

……..……

11. **<u>Mesleki yaşantınız boyunca</u> olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?**

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) **Lütfen aldığınız eğitimleri aşağıda belirtiniz?**

Eğitimin Adı	Eğitimin Yıl	Eğitimi Veren Kurum

12. **Çocuk Koruma Kanunu hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?**
( ) Evet ( ) Hayır

13. **Çocuk Koruma Kanunu'nu bilmenin mesleğiniz açısından önemli olduğunu düşünüyor musunuz?**

( ) Evet ( ) Hayır

(Yanıtınız **Evet** ise) Sizce Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirmeyi yapmak kimin sorumluluğudur?.....

Ek 5- Öğretmen Yetkinlik Ölçeği

Aşağıda öğrenciler ve öğretimle ilgili bazı cümleler yer almaktadır. Size en çok uyan seçeneği çarpı işareti (X) ile belirtiniz.
Hiç bir cümlenin doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Her cümleye dair fikrinizi açıkça belirtmeniz çok önemlidir.
Cevaplarınız güvenli bir şekilde korunacaktır.

		Kesinlikle Doğru	Doğru	Kararsızım	Yanlış	Kesinlikle Yanlış
1	Bir öğrencinin ne kadar öğrenebileceği daha çok o öğrencinin ailesine bağlıdır					
2	Öğrenciler evde terbiye görmemişlerse, başka bir yerde disiplin öğrenmeleri pek mümkün değildir					
3	Cidden uğraşırsam en problemli öğrencilere bile ulaşabilirim					
4	Bir öğretmenin öğrenciler üzerindeki etkisi sınırlıdır, çünkü bir öğrencinin ev ortamı o öğrencinin başarısını ciddi şekilde etkile					
5	Anne-babaları kendi çocuklarına daha fazlasını verirlerse, ben d daha fazlasını verebilirim					
6	Bir öğrencim, yaptığımız bir etkinlikteki kazanımlara ulaşmazs o öğrencinin sonraki etkinliklerde kazanımlara ulaşması için ne yapmam gerektiğini bilirim					
7	Sınıftaki öğrencilerden biri sınıf düzenini bozarsa veya gürültü yaparsa, onun dikkatini yeniden sınıf etkinliklerine çekecek teknikleri bilirim					
8	Öğrencilerimden biri sınıftaki etkinliklerden birini yapamazsa etkinliğin zorluk düzeyinin o öğrenci için uygun olup olmadığı değerlendirebilirim					
9	Gerçekten çabalarsam, hiç motivasyonu olmayan bir öğrenciyi bile motive edebilirim					
10	Aslında bir öğretmenin yapabilecekleri sınırlıdır, çünkü bir çocuğun gelişimi ve motivasyonu daha çok o çocuğun ev ortamıyla ilgilidir					
11	Yabancı uyruklu bir öğrenci dilimizi bilmese de onu anlamak için gerekli tüm çabayı gösterebilirim.					

Ek 6-Olumsuz Çocukluk Yaşantılarını Tespit Yeterliliği Anketi

	Sınıfınızdaki çocuklardan biri aşağıdaki durumlardan birini **yaşarsa b durumu tespit etme konusunda kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz**? Size en çok uyan seçeneği çarpı işareti (X) ile belirtiniz.	Çok Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yeterli Değil	Hiç Yeterli Değil
1	Bir ebeveyni ya da başka bir yetişkin sınıfımdaki çocuğa küfür ederse, onu hor görürse, onu aşağılarsa ya da küçümserse					
2	Bir ebeveyni ya da başka bir yetişkin sınıfımdaki çocuğu itip tartaklarsa, tokatlarsa ya da ona bir şey fırlatırsa					
3	Bir ebeveyni ya da başka bir yetişkin sınıfımdaki çocuğa iz kalacak ya da yaralanacak kadar güçlü vururs a					
4	Bir ebeveyni ya da başka bir yetişkin sınıfımdaki çocuğu tekmelerse, döverse, yumrukla ya da daha sert bir şeyle çocuğa vururs a					
5	Bir ebeveyni ya da başka bir yetişkin sınıfımdaki çocuğu silahla y da bıçakla tehdit ederse					
6	Sınıfımdaki çocuklardan birinin yeterince yemeği yoksa					
7	Sınıfımdaki çocuklardan biri kirli giysiler giymek zorundaysa					
8	Sınıfımdaki çocuklardan birinin ailesinde ya da yakın çevresinde onu koruyacak kimsesi yoksa					
9	Bir yetişkin ya da çocuktan en az 5 yaş büyük biri sınıfımdaki çocuğa dokunursa ya da onu okşarsa ya da çocuktan kendi bedenine cinsel anlamda dokunmasını isterse					
10	Bir yetişkin ya da çocuktan en az 5 yaş büyük biri sınıfımdaki çocukla oral, anal ya da vajinal olarak cinsel ilişki yaşarsa					
11	Bir yetişkin ya da çocuktan en az 5 yaş büyük biri sınıfımdaki çocukla oral, anal ya da vajinal olarak cinsel ilişki yaşamaya **teşebbüs** ederse					
12	Sınıfımdaki çocuklardan biri ailesinde içki problemi olan ya da alkolik biriyle yaşıyorsa					
13	Sınıfımdaki çocuklardan biri ailesinde uyuşturucu kullanan biriyl yaşıyorsa					
14	Sınıfımdaki çocuklardan biri ailesindeki içki problemi, alkolizm ya da uyuşturucu kullanımından dolayı yeterince bakım almıyors					

15	Sınıfımdaki çocuğun anne babası ayrı ya da boşanmış ise					
16	Çocuğun birlikte yaşadığı ev halkından biri depresyonda ya da ruhsal/zihinsel hastalığı varsa					
17	Çocuğun birlikte yaşadığı ev halkından biri intihara teşebbüs etmişse					
18	Çocuğun birlikte yaşadığı ev halkından biri hapse girmiş veya halen hapiste ise					
19	Sınıfımdaki çocuklardan biri ailesinde kimsenin kendisini sevmediğini ya da onun önemli ya da özel olduğunu düşünmediğini hissederse					
20	Sınıfımdaki çocuklardan biri ailesinin ona göz kulak olmadığını, ailesiyle yakın hissetmediğini ya da onu desteklemediklerini hissederse					
21	Sınıfımdaki yabancı uyruklu öğrenciler diğer öğrenciler tarafında herhangi bir olumsuz duruma maruz bırakılırsa					
22	Sınıfımdaki yabancı uyruklu öğrenciler diğer öğrencilerin velileri tarafından itilir, tartaklanır veya herhangi bir olumsuz duruma maruz bırakılırsa					
23	Sınıfımdaki çocuklardan biri koruyucu aileye verilmişse					

Ek 7- Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Müdahale Anketi

Sınıfımdaki çocuklardan birinin aşağıdaki durumlardan birini yaşadığını fark ettiğinizde ya da bu konuda duyum aldığınızda nasıl bir tepkide bulunursunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1. Bir ebeveynin ya da başka bir yetişkinin okulumdaki çocuğa **fiziksel istismarda** bulunduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….

   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____

   Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

   [ ] Okul İdaresine bildiririm
   [ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
   [ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
   [ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
   [ ] Savcılığa bildiririm
   [ ] Diğer (açıklayınız):
   _____

2. Bir ebeveynin ya da başka bir yetişkinin okulumdaki çocuğa **duygusal istismarda** bulunduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….

   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____

   Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

   [ ] Okul İdaresine bildiririm
   [ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
   [ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
   [ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
   [ ] Savcılığa bildiririm
   [ ] Diğer (açıklayınız):
   _____

3. Bir ebeveynin ya da başka bir yetişkinin okulumdaki çocuğa **cinsel istismarda** bulunduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….

[ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
[ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
[ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
[ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
[ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm
[ ] Diğer (açıklayınız):
_____

4. Bir ebeveynin ya da başka bir yetişkinin okulumdaki çocuğu **ihmal ettiğini** fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….
   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____

   Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

   [ ] Okul İdaresine bildiririm
   [ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
   [ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
   [ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
   [ ] Savcılığa bildiririm
   [ ] Diğer (açıklayınız):
   _____

5. Okulumdaki çocuklardan birinin ailesinde **içki problemi olan ya da alkolik** biriyle yaşadığını fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….
   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm
[ ] Diğer (açıklayınız):

_____

6. Okulumdaki çocuklardan birinin ailesinde **uyuşturucu kullanan** biriyle yaşadığını fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….

[ ] Bir şey yapmaya gerek görmem
[ ] Ne yapacağımı bilemem
[ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim
[ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
[ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum
[ ] Çocukla konuşurum
[ ] Rehberlik servisine yönlendiririm
[ ] Bildirimde bulunurum
[ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm
[ ] Diğer (açıklayınız):

_____

7. Okulumdaki çocuğun anne babasının **ayrı ya da boşanmış** olduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….

[ ] Bir şey yapmaya gerek görmem
[ ] Ne yapacağımı bilemem
[ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim
[ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
[ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum
[ ] Çocukla konuşurum
[ ] Rehberlik servisine yönlendiririm
[ ] Bildirimde bulunurum
[ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm

[ ] Diğer (açıklayınız):

_____

8. Okuldaki çocuklardan birlikte yaşadığı ev halkından birinin **depresyonda ya da ruhsal/zihinsel hastalığı** olduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….
   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____
   Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?
   [ ] Okul İdaresine bildiririm
   [ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
   [ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
   [ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
   [ ] Savcılığa bildiririm
   [ ] Diğer (açıklayınız):

   _____

9. Okuldaki çocuklardan birlikte yaşadığı ev halkından birinin **intihara teşebbüs** etmiş olduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….
   [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
   [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
   [ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
   [ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
   [ ] Diğer (açıklayınız): _____
   Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?
   [ ] Okul İdaresine bildiririm
   [ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
   [ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
   [ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
   [ ] Savcılığa bildiririm
   [ ] Diğer (açıklayınız):

   _____

10. Okuldaki çocuklardan birlikte yaşadığı ev halkından birinin **hapse girmiş veya halen hapiste** olduğunu fark edersem ya da bu konuda duyum alırsam….
    [ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
    [ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum

[ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
[ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
[ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm
[ ] Diğer (açıklayınız):
_____

11. Okuldaki çocuklardan biri sık sık size ailesinde **kimsenin kendisini sevmediğini** söylerse….

[ ] Bir şey yapmaya gerek görmem [ ] Ne yapacağımı bilemem
[ ] Diğer öğretmenlerden yardım isterim [ ] Diğer aile üyeleri ile konuşurum
[ ] İlgili ebeveyn ya da yetişkinle konuşurum [ ] Çocukla konuşurum
[ ] Rehberlik servisine yönlendiririm [ ] Bildirimde bulunurum
[ ] Diğer (açıklayınız): _____

Bildirimde bulunurum seçeneğini işaretlediyseniz aşağıdakilerden hangisine bildirimde bulunursunuz?

[ ] Okul İdaresine bildiririm
[ ] Milli Eğitim Müdürlüğüne bildiririm
[ ] Alo 183 Sosyal Destek Hattına Bildiririm
[ ] Kolluk kuvvetlerine (polis-jandarma) bildiririm
[ ] Savcılığa bildiririm
[ ] Diğer (açıklayınız):
_____

Not: Öçlüm araçı öğretmen, eğitim yöneticisi ve destek personeli veri toplama araçı olarak kullanılmıştır. Öğretmen yetkinlik ölçeği ise yalnızca öğretmenlerden veri toplamak için kullanılmıştır.